KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

kıyı

54

YIL: 5 ● EYLÜL 1990 ● 3000 TL

Fotoğraf: Turan Erol'un 'Bedri Rahmi Eyuboğlu' kitabından

bu sayıda: ● çiğdem sezer ● murat kabaz ● ömer kayaoğlu ● ismet kemal karadayı ● timuçin özyürekli ● adil salih ● tülay ferah ● zerrin enön ● hasan hüsnü ● ahmet özer ● zekeriya saka ● ali mustafa ● yekta güngör özden ● bedri rahmi eyuboğlu ● rasim şimşek ● türkay korkmaz ● enver atılgan ● m. naci ünver ● kâmil aydemir ● f. kadri gül ● kezban şarvan ● metin güven ● subutay hikmet ● m. özer ciravoğlu

KIYI'dan

● **Kıyı** 32 sayfa.

1961 dönemi **Kıyı**'sı, büyük boy, dört sayfalık bir dergiydi. 11 sayılık ömrü olan dergi, kapanıncaya değin bu biçimde yayımlandı. 1969 döneminde ise **Kıyı**, ilk on iki ay, kapak dışında 16 sayfa olarak okura sunuldu. Bu dönem **Kıyı**'sı, 13. sayıdan son sayısı olan 19. sayıya değin, kapak dışında 20 sayfa olarak yayımlandı.

1981 döneminde yayımlanan dergimiz de 16 sayfalık oylumu kendisine bir ölçü aldı. İlk sayıdan son sayı olan 21. sayıya değin hep bu biçimi sürdürdü.

Yeni dönemde 53 sayıda, 16 sayfalık biçimden yana olduk. Toplam 848 sayfayı onaltışar dilimlerle okurumuza sunduk.

Bu sayımızla birlikte artık 32 sayfayız.

İlk **Kıyı**'dan günümüze, 105 sayı okurlara ulaştırıldı. Bu 105 sayıda toplam olarak 1560 sayfalık kültürel ve yazınsal birikim nice emeklerle yoğrularak yürekten yüreğe kentten kente ulaştı. Yeni biçimiyle dergimizin daha da güçleneceğini, her geçen gün ona sahip çıkanların artacağına inanıyoruz. Yurtiçinden, yurtdışından nice okurumuzun, nice sanatçımızın gerek ürünleriyle, gerekse abone olarak bize güç katmasını diliyoruz. Abonelerimizin sayısı arttıkça dergimizin hiç ara vermeden yayımını sürdüreceğini bir kez daha belirtmek isteriz. Bu arada dergimizin satış koşullarında değişiklik yaptığımızı okurlarımıza duyururuz.

● Dergimizin ulaştığı düzeyi, savunduğu çizgiyi çok kişiyle tartışmak istedik. Büyükkentlerin dışında yayımını sürdüren ancak kültür ve yazınımızın nabzını tutan dergimizi izleyen, ona ürünler gönderen pek çok kişiye bir çağrı yaptık. Amacımız dergimizi okuyan dostlarımızın görüşlerini, önerilerini daha yakından öğrenmekti. Yüz'ün üstünde kişiye ulaşan çağrımızın ortaya çıkaracağı görünümü, gelecek bir sayımızda ele alıp değerlendireceğiz.

● 32 sayfalık dergimizde bu sayıyla birlikte **"Atardamar"** diye bir bölüm açıyoruz. Amacımız, her sayı bu bölümde yeni bir konuyu okura sunmak. Bu sayımızda ülkemizin uluslararası üne sahip bir ressamı, bir şairi olan **Bedri Rahmi Eyuboğlu**'nu doğduğu toprakların insanlarına olan tutkusunu dile getiren yazılarıyla anıyoruz. Geniş kitlelere ulaşamayan bu yazıları yayımlarken, büyük ustamızın değer verdiği insanına yönelttiği sevgi bakışının, eninde - sonunda ona bir gönül borcu olarak ödendiğine inanıyor; ölümünün 15. yıldönümünde anısına saygılar sunuyoruz.

● SAMSUN, KUZEYSU'dan sonra yeni bir kültür sanat - eğitim dergisine kavuştu: **SAMSUN SANAT**. 32 sayfalık derginin sahipliğini **Mustafa Koldere**, Yazı İşleri Müdürlüğünü **Kâzım Memiç** yürütüyor. Dergi yazışma adresi: **Hürriyet Mah. Kışla Sok. No.: 23 (Salem) SAMSUN**. **Samsun Sanat**'a yayın yaşamında başarılar diliyoruz.

● Şair arkadaşımız **Ahmet Özer**'in dördüncü şiir kitabı bu yılın sonbaharında İstanbul'da **CEM YAYINLARI**'nda çıkıyor. **Özer**'in son üç yılda yazdığı şiirlerden oluşan kitap, **SÖYLE YÜZÜM TANIĞIMSIN** adını taşıyor.

● Dergimiz yazarlarından öykücü arkadaşımız **Lütfiye Aydın**'ın yeni öykü kitabı **CEMRE** adıyla yayımlandı. **AN** yayınları'nın ürünü olan kitapta, **Aydın**'ın dokuz öyküsü yer alıyor. 96 sayfadan oluşan kitabın kapak resmi **Tuncay Betil**'in imzasını taşıyor. Kitap isteme adresi: **Kızılırmak Sokak, 39/1 - ANKARA**.

● **Ozan Yayınları**'nın yeni bir ürünü **YANIT Ortak Kitap** yayımlandı. Temmuz - Ağustos sayısı olarak yayımlanan **Yanıt**, 32 sayfadan oluşuyor. **YANIT**'a yayın yaşamında başarılar diliyor, yazışma adresini veriyoruz: **Ozan Yayınları, 847 Sokak No.: 19/D - Kemeraltı / İZMİR**.

● 29 Haziran 1989 tarihinde aramızdan ayrılan şair **Tahsin Saraç**'ın anısına, **Saraç Vakfı Yayınları**'nda **"TAHSİN SARAÇ'TAN ARMAĞAN"** adlı kitap yayımlandı. **Ahmet Say** ile **Orhan Asena**'nın yayıma hazırladığı kitapta, **Tahsin Saraç**'ın yazdığı kimi metinler, şiirler ve kendisiyle yapılan söyleşilerle, düşün ve yazın dünyamızın önemli adlarının **Saraç** üzerine yazdığı yazılar yer alıyor. Büyük boy, 150 sayfadan oluşan kitabın edinme adresi: 60. Sok. 6/1-A Emek - ANKARA.

● 3 - 4 Ağustos 1990 tarihli **Cumhuriyet** gazetelerinde iki gün süren bir dizi - röportaj yayımlandı. **Abdurrahman Yıldırım**'ın kaleminden sunulan yazı, **"Karadeniz Yaylasında Yeşil Horon"** ve **"Oy Dağlar Doyamadım Sizlere"** başlıklarını taşıyor. **Yıldırım** bu yazısında, **Doğu Karadeniz**'in pek çok yöresine yaptığı gezide gözlediği binbir nakışı dile getiriyor.

● Şair arkadaşımız **Ali Mustafa**'nın aylardır **Silvan**'da sürdürdüğü yedek subaylık görevi iki ay sonra sona eriyor. Şiirsiz edemediği günlerinin ürünlerinden birini bu sayımızda yayımlıyoruz.

● Öykücülüğümüzün önemli adlarından **Naim Tirali** her yıl olduğu gibi, bu yıl da yaz tatilini geçirmek için memleketi **Piraziz**'e geldi. Bir süre kalacağı **Piraziz**'de, **Tirali**'yle uzun uzun söyleşme olanağı bulduk.

● Ağustos sayımız, uzun süreden beri ilk kez ayın 1'inde okurlarımıza, abonelerimize ulaştı. Amacımız her sayımızın tam zamanında yayımlanabilmesi. Bu konuda gereken çabayı göstereceğiz.

● Ekim sayımızda buluşmak dileğiyle, başarılar, esenlikler...

Kurucusu: **Ahmet Selim TEYMUR**

Sahibi: Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San. A.Ş. Adına

M.Naci ÖZKAN

Yazı İşleri Müdürü : **Osman D.PİYALE**
Sanat Danışmanı : **Gündoğdu SANIMER**
Dizgi-Sayfa Düzeni : **İsmail FANDAKLI**
Film : **Halil İ. KALAYCI**
Montaj : **Ahmet ÖZKAN**
Kapak Düzeni : **M.Reşat SÜMERKAN**

Baskı: Sakarya Matbaacılık Kunduracılar Cad. No: 42/D
Tel: (031) 172 32 Fax: (031) 191 59 61200 - TRABZON

Abone Koşulları : **Yıllık 30.000 TL.**
Yurtdışı Abone : **40 DM**
Yazışma Adresi : **P.K. 183 Trabzon**
Ederi : **3000 TL. (KDV Dahil)**
Aylık Dergi

Abone ederinin, Gündoğdu SANIMER adına 701607 numaralı postaçeki hesabına yatırıldıktan sonra, dergi adresine bilgi verilmesi rica olunur.

Gönderilen ürünlerin daktiloyla yazılması rica olunur.
Ürünler yayınlansın, yayımlanmasın geri verilmez.
(P.K. 183) Kod No: 61001 - TRABZON

köprüler yıkılmadan

● Çiğdem SEZER

Ayların yorgunluğu içimde... Bir yanda, cıvıl cıvıl bir orman. Ötede, bezgin, kocamış bir çınar. Gövdesine sarılıp, ormana taşımak istediğim çok oldu o kocamış çınarı. Beceremedim. Bilgiç başı göklerde, **"Üşümez, acıkmaz bir uluyum."** dercesine salınır. Oysa bir ben bilirim ne çok üşüdüğünü ayazda. Çırılçıplak toprağında, kökünde -karıncaların bile uğramadığı- salınacak bir ot, bir tırtıl için, ne çok özlemler biriktirdiğini gizli gizli, bir ben bilirim. Aylardır içimde gezdiriyorum onu. Belki yıllardır. Ne zamandı, boyuma erişmezdi boyu. Şimdiyse göğe değen yapraklarını göremiyorum. Boyumu aşıp gitti ötelere.

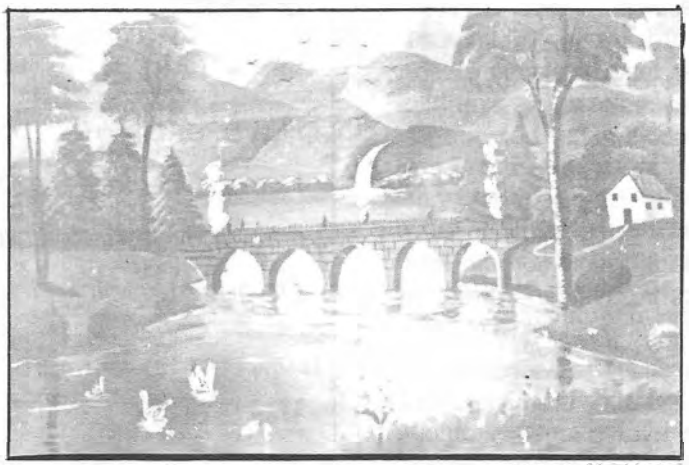

Murat KABAZ (Yağlıboya)

Beklediğimizin tersine, külüstür bir otobüs homurdandı, bir saatlik gecikme ile. Çınarı ardımda koydum. Cıvıl cıvıl bir orman içimde. Kızımın başak rengi saçlarını dağıttım ormana, oğlumun sevinçli, heyecanlı sorularını. Kaçıncı yolculuktu bu? Yıllardır gel gitler, kavuşmalar, ayrılıklar yaşıyordum. Her defasında aynı kıpırtı göğsümde. Uçtu uçacak, kaçtı kaçacak bir güvercin devinip durur. En çok **Samsun**'da severim yosun kokusunu. Geceleyin girer **Samsun**'a otobüs. Zifiri karanlık sokaklarda serseri bir yosun kokusu. Şoför, uyur mu, uyanık mı bilinmez. Ağlamalar kesilir otobüsün içinde. Çocuklar saygılı, uyurlar. Koltuğun dibinde küçük, kırmızı bir ışık yanar. Birlikte çekeriz denizi geceye. Birlikte uyuruz; bir yanımda küçük, kırmızı ışık, bir yanımda deniz. Yosun kokan bir uykuyu bölüşürüz.

Bakır bir tasın ateşte kızarıp, berraklaşması gibi, gökyüzünü aralayıp, ışığını sulara salar güneş. Deniz nazlı, işveli sokulur ışığına. Sonra, evler uyanır, sokaklar uyanır. Otobüs uyanır; utanırlar. Geceye sözleşerek koparlar birbirinden. Çınarı ardımda bıraktığımı duyumsarım iyice.

Haziranın bunaltan sıcağına inat, bedenimi sarıp sarmalayan bir poyraz. **Aksu**'nun köhnemiş konuk evinde, son molayı duyurur muavin. Sesi hırıltılı. Kıtalar keşfetmiş denizciler gibi bakar yüksekten. Teypteki arabesk inilti susar. Kimi, camiye yollanır yolcuların. Kimi, el, yüz yıkamaya koyulur. Annelertelaşlı. Çocuklar acıkmış, yorgun. Yine de, gizli bir sevinç, uykulu gözlerde. Yaklaşık on yedi saatlik yolculuğun son saatlerini yakalayabilmenin hazzı.

Bu kez farklıydı gözlerdeki anlam. Kiminde korku, kaygı, öfke. Kiminde karşı çıkış. **"Köprü yıkılmış."** dedi şoför. **"Birkaç saat buradayız."** Kısa sürdü yakınmalar. Yine camiye, lokantaya, tuvalete dağıldı herkes. Telefon kulübesinin önünde upuzun bir kuyruk. Gün, öğleye değdi, bıkkınlık yerleşti bütün gözlere. Ardından bir umut, yıkık köprülerin üzerinde koşuşturan valizler, çocuk eşyaları, leğenler, çuvallar. Birbirine benzemeyen, aynı umuda tutunmuş onlarca insan akıp gitti sabırsız adımlarla. Tek tük evlerde, yaşmaklı gelinler, nineler uzatıp çekiyor başlarını. Kaç köprü geçtik böyle? Kaç minibüs değiştirdik. Kocaman asfalt parçaları yüzüyordu denizde. Kırk, elli metrede bir kocaman odun yığınları. Yağmur nasıl saldırmışsa, bir tek kabuk kalmamacasına soymuştu ağaçları. Yalınayak, yarı beline dek sıyrılmış etekleriyle, denizden, odun toplayan kadınlar, çocuklar... Sonra, köhne bir yük motoru; **Görele - Trabzon** arasını bu motorla gidecektik. Kucağımda, sarıp sarmaladığım oğlum, yanımda, başak rengini yitirmiş saçları; ama çocuk sevincini hala taşıyan yüzüyle kızım. Ve uçsuz bucaksız Karadeniz... İlk kez korkuyorum bu soğuk maviden. İçim bulanıyor, ürperiyorum. Annemi düşünüyorum; telaşlı, kaygılı bekleyen annemi. Kıyıdadır şimdi. Gözleri denizi tarar durmadan. Yüreği inip kalkar.

Önce **Boztepe** karşıladı bizi. Sıcacık bir gülümseme ile el salladı uzaktan. Sonra liman göründü. Aylarca denizde kalmış gibi bıkkındım. Yalnızca üç saat sürmüştü oysa. Ayağımın taşa değdiğini duyumsayabilmek ne güzel! İlk kez ağladım, upuzun on iki yıldan sonra ilk kez. Anacığımın sararmış benzine bakamadan, küçülmüş, çocuk omuzu gibi kalmış omuzlarına yaslanarak ağladım. Dirençlidir anam, acısını belli etmez; ama O da ağlıyordu işte! Ne çok yorgundum!

On beş gün bakamadım denize. Yağmur camlara değdikçe ürperiyordum. Ya yine... Ötesini düşünemiyordum bile. Engel tanımayan bir öfkeydi doğanın öfkesi. Yağmurla gelmiş, silip süpürmüştü önüne çıkanı. Evleri, tarlaları, canları sürüyüp götürmüştü önü sıra.

Her gün üç, beş ceset vuruyordu kıyıya. Önceleri, evlerde, belediye hoparlöründe, gazete sütunlarında, televizyonda söylenmedik söz bırakılmadı. Sel, kentin ortak konusu olmuştu doğal olarak. Bütün yaralar iyileşiyor er geç, izi kalıyor işte! Yıkık damlarda, kayıp cesetlerde sıkışıp kalıyor o iz.

Herkes birilerini suçladı; kendince açıkladı olan biteni:

"..... söylemiştik, biliniyordu, önlem alınmalıydı"

"Gâvurun işi bu, dinsiz, imansız gavurun işi. Ahlâk, namus kalmadı, Allah'ın gazabı bu."

Olay küllendikçe sustu suçlamalar. Ceset, yurmaz oldu kıyılara. Şimdilerde tek tük arabalar çıkıyor toprağın altından. Kırık dökük eşya parçaları yüzüyor denizde. Sular akıyor yine. Elektrik kesilmiyor. Alışıldığı gibi geçiyor günler. Bir seldi; geldi geçti!

Gelip geçmeyenler de vardı kentte. Kentin yüzü değişiyor, her yıl farklı renkler, farklı binalar giriyor sokaklara; ama insan yüzündeki ifade değişmiyor hiç. Sözler değişmiyor. Sözle sataşmalar, bozuk ağız bağırıp çağırmalar... Geceleri ara sokaklarda, eli cebinde gezinen kocaman fareler! En çok onlar özgür sanırım!.. Oysa içten, tertemiz bir yüreği var bir yerlerde bu kentin. Karadeniz'in, Karadenizlinin horonla simgeleşmiş, devingen, sevecen, paylaşan yüreği. O yüreğe erişecek köprüler de mi yıkılmıştı yoksa?..

Bir aydan uzun süren konukluğumuz sona erecek yakında. Şimdiden gölgesi düştü içime ulu çınarın. Kocaman yapraklarını kıpırdatıyor usul usul; **"Buradayım, sana benzeyen bu evde, bu odalarda gezinip durdum haftalardır. Kitaplarını ben açtım. Ben okudum şiirlerini. Sevdiğin şarkıları ben dinledim. Buradayım; sana benzeyen bu evde, seni bekledim sabırla."**

Oysa bendeydi o, bilmiyordu. Benimle gezip durdu bu kenti. **"Ardımda bıraktım."** dediğim anlarda benimleydi en çok. Yadsıdım varlığını.

Uzun, upuzun bir köprü önümde; ulu çınarlara, cıvıldayan ormanlara dek uzanan bir köprü. Deniz dingin. Simit alıyorum. Acıkmış değilim oysa. Çiçek alıyorum; bulabildiğim tüm çiçekleri. Işıklı bir fotoğraf kalıyor elimde; O köprüdeyiz, simitçi çocuk, çiçekler. Yağmuru alıyoruz bir yanımıza. Gece yosun kokuyor. Yürüyorum. Kızımın başak rengi saçlarına dokunuyorum; oğlumun uzun, gölgeli kirpiklerine. Hüzün... Örtülü gelinler gibi çekingen. Uçtu uçacak, kaçtı kaçacak bir kuş göğsümde. Elimle bastırıyorum. Çevik adımlarla yürüyorum son köprüyü.

Anacığım ağlıyor yine. Dönüp, ufalmış bedenine sarılıyorum son kez. Gözlerini kaçırıyor. Ona köprülerin yıkılmadığını anlatabilseydim.●

toplum

Ömer KAYAOĞLU

Toplum olmuşuz bir kez
Hiç kimse kendisine yetemez
Üretmeden tüketir kimi
Kimi üretir, tüketemez.

gebe

Haydi er kişi misin, kadın mı
Hamurunu kar, sözcükleri yoğur
Bebeğin kımıldadı duymadın mı
Doğur yüreğim doğur.

yasam

On kez düştümse de yenik
Savaş duygum hep uyanık
Arkam geçmişe dayalı
Önüm geleceğe dönük

biçim

Gönül verdikse de uyağa ölçeğe
Göz de yummadık aydınlık
gerçeğe
Günümüzü yaşayalım dedik
Bir şeyler de kalsın geleceğe

devrek "baston ve kültür festivali"nden izlenimler

● **İsmet Kemal KARADAYI**

Eleştirmen, öğretmen ve ozan **Mehmet Yaşar BİLEN** ile tanışmamız, dostluğumuz, 1967 **Niğde**'lerine dek gider. Ve hiç kopmadık birbirimizden.

Beni, **Devrek Belediyesi**'nin düzenlediği **"festival"**e çağırdığında, hatta görevlendirdiğinde sevinmiştim. Öteki çok değerli çağrılılar yanına **Sami KARAÖREN** dostu önerdiğimde de o sevinmişti. **Oktay AKBAL, İlhan SELÇUK, Aziz NESİN, Bozkurt GÜVENÇ**'in ciddi **"mazeret"**leri vardı.

★

Belediye Başkanı Sayın **Nadir SARAÇ**'ın bizleri **İstanbul**'dan, **Ankara**'dan **"özel"** aldırışları da, karşılama incelik ve içtenliği de anılmaya değerdi... Sonra, 22.6.1990 akşamının o konukseverliği, sevecenlik ve coşku taşıyan birlikteliği, **Çınar Oteli**'nin düzeni, titizliği...

★

Programda, **"kitap imzalaması"**ndan önceki **"panel"** konusu, **"Laiklik ve Kadın Hakları"** idi.

Panelin yöneticiliğini, daha önce de birkaç yerde izlediğim, çok **"eski"**lerin hep **"yeni"** kalmış **TDK** ve **THK** dostu, yüreği, bilgisi ve bilinciyle eş, **Anayasa Mahkemesi Başkan Vekili, Yekta Güngör ÖZDEN** yapmıştı.

Konuşmacılar, Özden sıralamasıyla, **Prof. Dr. Bahriye ÜÇOK, Prof. Türkan SAYLAN, Prof. Dr. Şerafettin TURAN, Prof. Dr. Eralp ÖZGEN, Yargıtay Üyesi M.Naci ÜNVER, Emekli C.Savcısı İsmet K.KARADAYI**..

Çok iyi dinlediğinin ayırdına vardığımız kalabalık bir **"dinleyici topluluğu"** vardı. Çoğunluk sanırım kadınlardaydı. Ve konuşmacılar, sanki önceden anlaşmış gibiydiler, sesleri, sözleri, uyarıları, önerileri, yanıtlarıyla.. Bunu, kuşkusuz, ışıklarda, aydınlıklarda, çağdaşlıklarda, bilimsel düşünüş ve yorumlarda birleşiş bilinci yapmıştı...

(Not: Sunular, konuşulanlar, sorular, yanıtlar bantlarda olacak. Bir de Ahmet ÖZER dostun savsamasız, geliştirilmiş notalışlarında..)

★

Devrek'i, **Devrekli**'yi tanıtayım biraz:

Unutulmaz güzellikteki vadiler, sular sonrasında **Devrek**'e girerken, **KARAÖREN** ve sayın eşi **Mehcure bacı** ile kuşbakışlarımız, şaşırtıcı, okul bayrakları yerine önce minare uçlarıyla karşılaşmıştı. Ne ki, orman güzel ve bakımlı idi, **Devrek** sevimli, rahatlatıcıydı.. Görevlileri ve insanlarıydı bir de orayı **"sevgili"** yapan.. Bir güzel, bir ilginç, bir unutulmuş yurt köşesiydi işte **Devrek**.. Kızılcık sopalarını, kaba değnekleri **"baston"** yapmasını bilip başarmış, öylesine bir simge ile **"iş"** ne, **"emek"** ne, onları **"sanat"**a dönüştürmüş övülesi bir anayurt yani..

Edindiğim kalıcı dostlardan, **"Devrek Postası"** yöneticisi **Mustafa KADEMOĞLU**'na da demiştim: Devrek sanki bende yıllardır var.. Yıllarım böyle Devrek'le de yaşar...

★

Çiğdem, Orhan, Cevdet, Servet sergileri.. Ersin İMER "özel eğlence programı" sunuculuğu..

(Ersin İMER'le tanıştığıma ayrıca sevinmiştim. Çünkü eşi Arsal kardeş, 1970 - 1971'lerde Niğde'de öğretmen idi ve açtığı resim sergisine, Nazım Hikmet, Dağlarca, A.Kadir, H.Hüseyin, B.Necatigil, Süreya, Taşan, Yunus, Pir Sultan, Emrah, Karacaoğlan vb. adlı şairlerden resim altı şiirler düzenlemiştim.. İkimiz de şikayet edilmiş, "soruşturma"lara uğramış, "evi aranacak kişiler listesi"ne girmiştik. Benim evim, "C.Savcısı" olduğum anlaşılınca aranmamış, ne ki, 12 Mart 1971 uygulamasıyla ve "yılın hukukçusu" anısıyla, "Tarihte Toplumda Kadın" açıkoturumunu başka açıkoturumlar gibi yönetmiş olmamın "ihbar"ları, "gizli not"larıyla başka bir yere atanmam sağlanmış, "Arınmalar" adlı kitabımda da değindiğimce, kitaplarımdan bir çoğu, "evcil korkular"la yakılmıştı..)

Sonra **"Millet Bahçesi"**.. Tadına doyamadığımız üzümlü yaprak dolmaları, cevizli kömeçleri, beyaz baklavaları, mantarlı pideleri, hanım (belki canım) tatlıları, esmer somunları vb.. gibi **"yerel yemekler"**i, belli, bu yemeklerin

(Soldan Sağa): Mithat Yaban, İsmet Kemal Karadayı, Ahmet Özer, Cengiz Ertem, Mustafa Kademoğlu, Burhan Günel, Sami Karaören, İbrahim Yıldız (Devrek, 24 Haziran 1990).

yaptığı güzelim **"kilo almış"**ları ile..

BİLEN dostun beni öncelikle oraya şartlayan, yine de **"iyi olmuş, iyi de yapmışız.."** dediğim **"koyun tüccarı"** ve **"kırbıyık"** anıları..

Belediye gelirinin taşınmazlara bağlanmış bulunması, tüketimin üretimden çok oluşu, kereste tomruk çoğalımı, **"madenci"** ve **"almancı"** katkıları..

Başta **BİLEN, KADEMOĞLU, SARAÇ** yöntem ve yönetimlerine ek, **"festival"** için emeği geçen **Esen ALİŞ, Fatma - Emin KOCAMAN**'lar, **Osman - Mehmet SALMANOĞLU**'lar, **Mithat YABAN, Ruhi TAŞPINAR, Erdoğdu ÖZCAN**.. ve karşılaşmaktan zevk duyduğum **"eski dostlar" Ahmet ÖZER, Jülide GÜLİZAR, Burhan GÜNEL** ile **"yeni dostlar" Cengiz ERTEM** ve **eşi, İbrahim YILDIZ**, müzik öğretmeni ve sunucusu **Rıdvan TÜRKEKUL**.. anılmaya, kutlanmaya değerdi..

Ayrıca kuşku yok, festivale olsun, bizlere olsun önem veren, ilgi gösteren **Kaymakam, Savcı, Yargıç** ve yakın yer **Belediye Başkanları**..

(Not: 7 Haziran 1990'da TYS yönetim kurulu üyelerinden olarak Naim TİRALİ dostla Mudanya "festival - imza - konuşma" günündeydik. Onur YURDATAPAN, Faruk ŞÜYUN katkıları, Haldun kardeş içtenliğiyle gerçi konukseverlik iyi uygulanmıştı.. Ne ki orada, o ilginç konuşmaları yaparken bile yanımızda Belediye Başkanı'nı, Kaymakam'ı, hukukçu dostları görememiştik.. İyi ki "kuş cenneti" olanağı ve de değerli yönetmen Hıdır DEMİRTAŞ vardı..)

"Devrek Dostları" dedim.. Onlardan, yani **Devrek**'ten dönüşte, hesaplanmamış, ne ki ilk coşkuyla kaleme alınmış şu **"şiirimsi"**m ile noktaları çoğaltmak istiyorum:

DEVREK'TE 23 HAZİRAN 1990...

Biz kaç günü bölüşmüşsek yollarda
Anlaşırız.. anlam "dün"dür biraz da
Çiçek açmış dağlar, ilkyaz ve orman
Ne çok çeşme tomruk kamyon orada

Yapraklar tomurcuklu.. sıcak gelmiş sonunda
Şiir!. Haydi Karaören, doyur bizi, az daha
"Tek şey çoksa çok şey yoktur" demeli
Özgül özgün, çil çil bilge Sayları'la

Eskidir her "ilk yeni" kılgın uygarlıklarla
Yaşar insan, yaşar toplum arada
Deniz'i denize dönüştüren kuytu su
Yedigöller Tefen Abant.. Bolu'da

"Dört dönem dört"se "yeşil" bir yanda
Öte durma, Devrek bizi bin canla
BİLEN, KADEM, ÖZER, SARAÇ.. giderek.
Düşün - emek, "değer" olur zamanla

★

Gerçekten de **Devrek, Devrekli**'ler olunca unutulmaz, hep anılır.. Ve **Devrek**, orayı, oralıları tanımamışlar için, inanınız, büyük kayıptır.. ●

ne anlatır olanlar sana?

Timuçin ÖZYÜREKLİ

dörtlük

kan lekeleriyle donanmış
şehrin kaldırım taşları...
vurulan bir delikanlının
ortalığa saçılmış kitapları...

dörtlük

belli dalında umut kuruyacak
içimde artacak ölümlerin telâşı
kasvet gitmeyecek yüreğimden
yüzümde çoğalırken bir sağanak...

dörtlük

patlamış tomurcukları kirazların
yürekleri sarmak istercesine...
her yer çiçeklerden bir duvar
şaşırıp kalmış ölüm satanlar...

Desen: Adil SALİH

eleştirisini şiire taşıtan bir şair

● Tülay FERAH

Sürçüyor Zaman, Enver Ercan
Puhu Yayınları, 87 s.

Enver Ercan'ın şiiri deyince aklıma gelen ilk sözcük **"aykırı"** sözcüğü oluyor; değersiz bulunan, sürgiden tekdüzeliğin sıradan sözcüklerden oluşmuş aykırı bir şiir onunki; şiiri okşarken, umulmadık anda tokatlamaya başlayan bir şiir;

akşam aynı yokuştan kaptırıyorsun kalabalığa
bir şarkı bile gelmiyor aklına söyleyecek
sırtlarına bakıyorsun insanların
yüzleri gibi künyesiz
ama hepsinde aynı imlâ:
"sakın ruhsatsız işkence yapmayın!"

Ercan, içinde bulunduğu toplumun yaşantısını, kültürünü, kültür yozlaşmasını; öykünmesiz, özentisiz; çağının entel kafasına kafa tutabilecek bir şair; yeter ki doğallığını -ki bu doğallığını ben **"hınzırlık"** diye adlandırıyorum, bozmasın; onu özgün kılan naif- şiir dengesini hep sürdürsün;

bir tuhaf hamamdayız kafamız traşlı
habire okuyoruz üflerken başkaları
allahtan istanbul'un fenni şairleri
'derin danışmanları' var
tellâk gibi yürüyen üstelik
keseler fora!

Ercan'ın şiirinde sözcükler yeniden ayarlanıyor gibi; kendi yaşamının izdüşümüyle kurulmuş bir sanat; coşkusunu **'estetik'**le dengeleyen; yalınlığına karşın **'karizmatik'** sözcüğünden pay çalan; tüm bunlara karşın hüzünle sulanmış şiirler; ama hüznünü size gülümseterek okutmayı da başarıyor;

tuhaf bir adamsın vesselam
canını sıkan bir sokağı
boyuyorsun da
kırmızıya
bir yaprak düşse dalından
altında kalıyorsun
hiçbir şeyin uymuyor kitaplara

Düzenin can sıkıcı gerilimini yumuşatmak gibi bir kaygısı yok **Ercan**'ın; yaşamın üstüne üstüne giderken, iç - değerler karmaşasını 'düşünsel - imge'yle olumluyor.

Bence -**Enver Ercan**, düşünsel - imge'yle yazan şairlerin ilki; bu da geleceğe umut veren bir ölçüt.

içinizde ibrişim fiyonklu
bohemli baroklu
ince ib(pardon) ipince
'oh lâ lâ lâ" imgeleri
ne de olsa yırtıcılık size
raphael'den kaldı
hani o yakası karanfilli

Artık
varınız yoğunuz
onun çın çın
topuk vuruşlarında
kimi şiir de
bir yerde
lafın şeyidir
dimi ya●

Desen: Zerrin ENÖN

yürür bu çağ

Hasan HÜSNÜ

kabuk ince dayanmıyor
zaman kısa yetişmiyor
sevgi yoksul doyurmuyor
açtır bu çağ açtır bu çağ

iş çok ancak nasır küskün
emekçinin nesi düzgün
bilisizlik daha üstün
bu nasıl çağ bu nasıl çağ

balyoz ağır inanç büyük
ezdinse de sensin güdük
bana terssin güne dönük
yarındaki çağ yarınki çağ

dağ başında yol kesen yok
içimizde kem gözler çok
çık dışarı yürek ok ok
geleceğe yürür bu çağ
yürür bu çağ

haziran - temmuz salıncağında / 1

● **Ahmet ÖZER**

Kimi tarihler, kimi kentlerin alnında bir mühür gibi kazılı durur. İşgali anlatır kimi tarihler, kurtuluşu anlatır. Depremin acılarını anımsatır...

19 Haziran, **Trabzon** için böyle günlerden biri oldu.

Günün kararmasıyla başlayan yağmur, gecenin bir vaktinde birden bire hızını artırdı. Ardı ardına çakan şimşekler, sanki birer keskin hançer olup yağmur yüklü bulutları deşti, deşilen her buluttan korkunç bir sağnak döküldü kentin üstüne. Her şimşekle kent birdenbire ışıl ışıl oldu, ardından bastıran karanlıkta, gökyüzü delinircesine yağmur yağdı.

Binlerce insan, uykusuz geçirdiği gecenin sabahında çok yerlerin sele karıştığını düşünüyordu kuşkusuz. Ardı ardına patlayan şimşekler nice bulutu kaynatmıştı...

Sabahleyin ilk işim TRT'de görevli dostlarımı aramak oldu. **Trabzon**'un özellikle **Akçaabat** ilçesinde büyük zararın olduğunu, yolların kapandığını, köprülerin tümüyle yıkıldığını öğrendim. Ölenlerin, sele kapılanların sayısı ise bilinmiyordu.

Karadeniz'de yaşanan bu acı, içimdeki bir başka umarsızlıkla çarpıştı.

Günler öncesinde 23 - 24 Haziran tarihlerinde **Zonguldak** ilimizin güzel ilçesi **Devrek**'te yaşanacak festivale katılmak için çağrı almıştım. Ülkemin nice saygın adlarıyla bir arada olmanın sevinci her geçen gün içimi ışıtıyordu. Bir hafta öncesinden **Ankara**'ya bilet almış, günü beklemeye koyulmuştum.

19 haziranla birlikte **Trabzon**'u gerek **Doğu**'ya gerekse de **Ankara**'ya bağlayan yollardaki tüm köprüler yıkılmıştı. İnsanın inanası gelmiyordu. Bunca köprü nasıl yıkılabilirdi? Ve bunca insan gitmeye hazırlandıkları yere nasıl ulaşabilecekti?

Bütün otobüs yazıhaneleri, Karayolları'ndan ve trafikten gelebilecek olumlu bir haber için pusuya yatmıştı. Gelen haberlerde en azından bir hafta, her hangi bir firma bu yörelere otobüs kaldıramayacaktı.

19 ve 20 haziran günleri böyle beklentilerle geçti. Kimi yerlerden telefon ediliyor, geçmiş olsun deniliyordu. **Devrek**'teki dostlarım ise gelip gelemeyeceğimi soruyorlardı. Deniz taşıtı uğramayan bir adadaydım sanki.

21 haziran gününde bilet aldığımız firma hiç olmazsa **Trabzon**'un yeni ilçesi **Beşikdüzü**'ne değin, bir balıkçı motoruyla yolcularını taşımayı bir görev bildi. Kısa zamanda hazırlık yaptık, ilk durağımız birkaç gün sular altında kalan terminal, ardı sıra liman oldu. Limanın bir kenarında saatlerce bekledik. Aynı firmaya ait beş otobüs getirdikleri yolcuları alana bıraktılar. Saat 19'a yaklaşırken, kıyıya yanaşan bir motora doluştuk.

Yıllardır bu denizde balık ve hamsi avcılığı yapmış bir motor, güvertesine doluşan 200 - 300 yolcuyla demir aldı. Kadınlar, erkekler, çocuklar ve beraberimizde götürdüğümüz eşyalarla denize açıldık. Motor bir yay çizerek mendireği dolandı, ardından sahili izleyerek batıya doğru yöneldi.

Bir deniz rüzgârı hafiften esiyor, motor kenti kıyıdan izleyerek yol alıyordu. Üç gündür yaşanan felaketin yansıması Karadeniz'de kendini gösteriyordu. Denizin yüzü alabildiğine ağaç, çalı, kereste, tomruklar, telefon direkleri ve odunlarla kaplanmıştı. Kimi dallar, kimi tomruklar birer ceset gibiydi uzaktan. Ve bu denizde gerçekten sele kapılanların cesetleri vardı. Yolcular bir yandan denizin üstünü kaplayan bu odun kitlesini izlerken, diğer yandan da kentin denizle kucaklaşan alanlarında yağmurun, selin oluşturduğu yıkımdan gözlerini ayıramıyordu. Gerçekten kentin çevresiyle birlikte oturduğu alanın üstünde, gökyüzünün kapağı açılmış, bir kocaman ırmak dökülmüştü gökten..

Motorun güvertesinde, kimileri batan güneşe doğru yol almanın sevincini yaşıyor, en azından bu yolculuğa çıkamayanlara oranla kendilerini şanslı sayıyorlardı. Acıkanlar çıkınlarındaki yiyecekleri dizlerinin üstüne serip açlıklarını bastırırken, kimileri de ömründe ilk kez deniz yolculuğuna çıkmanın heyecanıyla bir yandan denize doğru öğürüyordu.

Birazdan güneş battı. Geceyle birlikte deniz rüzgârı da keskin soluğunu artırdı. Bavullardan ceketler, kazaklar çıkarıldı. Rüzgâra karşı önlem alınmaya çalışıldı. **Eynesilli Mustafa Kaptan**, yüzlerce insanın yer aldığı motoru dallarla, kütüklerle dolu bir denizde, yüzünde en ufak umursama duygusu olmadan aynı hızla sürüyordu. Kamaradaki kasetçalardan inceden inceye bir kemençe sesi, rüzgara, soğuğa ve üşüyen yüzlere yansıyordu.

Akçaabat'ı geçtikten sonra gece iyice bastırdı. Karanlık bir denizdeydik artık. Güverteye serili duran onca insan birbirine sokulmuş, birçoğu uykuya dalmıştı. Motorun arka tarafındaki lambaların ışığında kimi gruplar da bir koro oluşturarak söyledikleri şarkılarla zamanı bir ucundan kemirmeye başlamıştı.

Sel yüzünden kentin yanıbaşındaki irili ufaklı yerleşim alanlarında elektrikler kesilmişti. O nedenle, nerden nasıl gittiğimizin ayrımında değildik. Kimi zaman bir dalganın çarpmasıyla daha derinlere kayar gibi olurken, kimi zaman da pervaneye çarpan odunların çıkardığı gürültülerle sarsılıyorduk. Denizde zaman bir türlü geçmiyordu, motor yerinde sayıyordu sanki. Bir ara şiddetli bir soğuk çıktı. Kamaraya girdik birkaç kişiyle. Burası sanki bir başka dünyaydı. Ortada bir soba, iki yanda sedirler... Ufak tefek bir kaptan, zaman zaman uzaklardan telsizle verilen duyumlar... **Mustafa Kaptan** nerden gittiğini, denizin üstünün ne durumda olduğunu, yolcuları **Beşikdüzü**'nden öte taşıyacak

otobüslerin durumlarını sorup duruyordu. İçerisi karanlıktı, kimsenin yüzü seçilmiyordu. Yine de çok kişi birbirileri için özveriye hazırdı. Bir ara bir bayanın çıkındaki peynir,ekmek, yumurta ve domates paylaşıldı. Çeşitli anılar anlatıldı, ortak tanıdıklar üzerine yorumlar yapıldı.

Ömür boyu üzerinde yürüdüğümüz **'kara parçası'** ne güzelmiş meğer. Yürürken ayağımıza takılan taş parçaları, yere basan bir sandalyede olmanın mutluluğu ne büyükmüş meğer. Bir ağacın gövdesine sarılmak, bir kaldırımı adımlamak, bir parkta dolaşmak, bir kırda bağdaş kurup oturmanın anlamı nedir işte burda kendini gösteriyordu. Kimi zaman kamaradaki ekranda denizin kaç metre derinliğinin üstünde olduğumuzu gözlüyorduk. Tek ışığımız da buydu. Bir ara Kaptan'a

- Senin farların yok mudur? Neden önündeki lambalar yanmıyor? diye sordum.

- Biz yıllardır karanlıkta gitmeye alışmışızdır. Lambaları yaksak denizde kolay kolay gidemeyiz dedi.

Alay mı ediyordu **Mustafa Kaptan?** Gerçek miydi söyledikleri, bilinmez. Bildiğimiz tek şey bütün bu yolcuların bir çeşit yazgısını elinde tutan kişi oluşuydu. Tavandaki bir makaradan boşalan zincirin bağlı olduğu dümeni sağa sola kırarak ve en küçük bir heyecan duymadan karanlık denizde ilerliyordu Bir ara,

- Hamsisi tükenen bu denizden bir yıl bu odunları çıkarıp satsalar çok kişi geçimini sağlamış olur dedi.

Gerçekten açıklara da savrulan milyonlarca odun parçası bir fırtına olmaksızın kolay kolay yalıya vuramazdı. Yalıya vurduktan sonra da yüzbinlerce ton odun insanların elindeydi artık.

Odunlar bir yana sele kapılanlar olmuştu. Kimi haberlerde ölü sayısı 10 - 15 kişi olduğunu belirtilmesine karşın, çoğu kişi bu sayının daha fazla olduğunu, zararın ise trilyonlarla ölçülebilecek bir boyuta vardığını belirtiyordu. Gerçekten büyük bir felaket yaşanmıştı. Nice mal - mülkle birlikte özellikle de ulaşımın can damarı köprüler bir somunun ikiye bölünmesi gibi parça parça olmuştu. İki yıl

öncesinde de aynı günlerde **Maçka**'nın **Çatak** yöresinde bir tepe, **Meşeunkıran** yürümüş bir kıraathaneyi dolduran 64 kişiye canlı mezar olmuştu. Haziran parmaklarını dolamıştı kentin boğazına.

Bir ara güverteye çıktım. Gençten biri yanıma sokuldu.

- Sigarasız kaldım dedi. **Açlığa dayanırım ama sigarasız duramam**. Gözüm eski bir dostuma ilişti. İki sigarasını aldım, gence uzattım. Nasıl da sevindi. Birlikte deniz üzerine bir söyleşiye durduk. Gökyüzünde binlerce yıldızın arasında kutupyıldızını aradı gözlerim. Yıldızlar burda gecenin bir vaktinde bizi gözlüyordu. Motorumuz batıp gitse tek tanığımız onlar olacaktı. Motorun yanında beyaz bir köpük sanki bizimle yarışır gibiydi. Soğuk artınca yeniden kamaraya girdim. Zaman bir türlü bitmiyordu.

Birden yeni bir telsiz duyumu... Motor, **Beşikdüzü** yerine **Tirebolu**'da karaya yanaşmalıydı. Çünkü o yörelerin köprüleri de yıkılmıştı.

İşte o anda bir panik oldu. İnsanın tam soluğunun bittiği bir sırada yeni bir soluğu nerden bulacağı kuşkusu bütün yürekleri yaladı geçti. Bütün gözler kaptandaydı. Bir oyun mu ediliyordu? Hayır oyun değildi. En azından iki saat daha gidecektik. Burda gecenin içinde, kapkara bir denizin üstünde, iki saat daha gitmek gerçekten zordu. Dünyanın belki de en uzun yolculuğuydu bu. Motorun çıkardığı gürültü, dalgaların beşiğindeki insanları bir sonsuzluğa sürüklüyordu sanki. Ve işin gerçeği kimileri yaşadığı korkuya tutunarak zaman denilen o bitip tükenmez yaşamı en kolay nasıl harcarım diye düşünürken, kimileri de demir alındığında daldıkları uykularının derinliğinde kulaç atıyordu.

Beşinci saat dolduğunda **Tirebolu**'nun ışıkları dökülüyordu Karadeniz'e. Kara görünüyordu. Birazdan herkes yıllardır ayırdında olmadığı bu güzelim kara parçasına el sürecekti. **Mustafa Kaptan** yardımcılarıyla türlü manevralar yaptırdığı motorunu kıyıya yanaştırdığında, bir çığlık, bir sevinç, bir mutluluk rüzgârı denizden esen rüzgâra baskın çıkmıştı. Yere atlayanların kimileri kenarda yığılı büyük beton taşları öpüyordu. Kıyı'da bekleyen otobüslerle yolculuk etmenin insan yaşamında nasıl da bir güzellik oluşturduğunu, bu beş saatlik deniz yolu çok kişiye inceden inceye öğretmişti.

Otobüse bindiğimizde saatlerdir bizi taşıyan denizi sanki biz sırtımızda taşır gibiydik.

En büyük sevincim, **Devrek**'teki festivali kaçırmamış olmamdı. Ertesi günün akşamında benimle birlikte **Ankara**'dan **Devrek**'e gidecek nice bilim ve yazın adamını düşünmenin sevinciyle kendimi gecenin kollarına bıraktım. ●

Gelecek Yazı: **Devrek'te yaşanan festival ve Zonguldak günleri**

penceredeyim

● Zekeriya SAKA

Penceredeyim. Açık tutuyorum penceremi. Açık, çünkü, buzlucam geçirilmiş alt gözlerine. Kapalı olduğu zaman dışarısını göremiyorum. Buzlucam! Neler çağrıştırmıyor ki... Yirmi sekiz yıllık yaşamımın büyük bir bölümünü buzlu camların arkasından bakarak geçirdim. Buzlucamların arkasından, bulanık gördüm her şeyi. Bazan kırılan, kimi zaman da aralanan camlardan alabildiğince giren bol ışıkla kamaştı gözlerim. Yaşamımın en duru imgeleri o anlar oldu.

Kapayamam penceremi, geçemem buzlucamın arkasına. İlkbahar sabahlarının er saatleriyle akşamlarının geç saatleri soğuk oluyor. Ne var ki, üşümeyi bulanıklığa yeğliyorum. **"Değişelim şu camları. Ruhum kararıyor, kendimi tutukevinde sanıyorum."** dedim **Eren**'e. **"Kaç gün kalacağımız belli değil.. Elin evi. Dünyanın parası, çilesi. İdare et."** yanıtını verdi.

Bir çocuk, omuzunda uyduruk bir boya sandığıyla geçiyor. Esmer, kuru bir çocuk. On iki yaşlarında. Burnunu sümkürüyor ortalık yere. **Eren** sesleniyor:

"Sevgi, neredesin? Gidiyorum. Akşama bir şey gerekli mi?" diye.

"Ekmek al gelirken," diyorum, **"Penceredeyim."**

Çocuk, eline bulaşan sümüğü paçalarına sürüyor. Ozan **Necatigil**'in Keyif'ini anımsıyorum: **"Sen küçük kız, ver bir gazete / Hangisi olursa olsun! / Öperdim ellerini kötüye çekilmese, / Çocukluğunu satıyorsun."**

Bir simitçi geçiyor:

"Taze gevrek simiiyt!.."

Annem simit alsın, diye ne de çok ağlamıştım çocukken. Para yok, diyerek almamıştı.

Babamı düşünüyorum: Simitçilikle başlamıştı alım satım işine. İlkin bir büfe, sonra da bir dükkan açmış, bin dokuz yüz yetmişli yılların bunalımlı yönetimlerinden yararlanarak küçük ölçüde malyığımı yapmış, yaptığı karaborsacılıkla da bir daire alabilmişti. Şimdi, dükkan da kendinin **"geçinip gidiyor"**muş. **Mekke**'yi de dolanıp gelmiş geçen Kurban'da. Başına bir takke, sırtına yeşil bir cüppe geçirmiş, elinde tespihi ile **"Allah için ticaret!"** yapıyormuş artık. Bir iki kez gördüm. Uzattığı çember sakalını tarıyor güneşe karşı. Tartı araçlarının altını da oymuyor eskisi gibi.

Ellibin Arap gezse, yaptıklarıyla cennette üst köşeyi garantilese sevmem babamı. Evlenirken elinde olmasına karşın çeyizimi tam yapmadığı için değil, düşüyle uygulayışı, eylemiyle öğretisi bir olmadığı için, Liseyi tamamladıktan sonra, **"Gâvur olursun!"** deyip yüksek okula gitmeme engel olduğundan, en önemlisi, anamı da kendine benzettiğinden sevmem onu.

Bir bayan geçiyor. Elinde pazar çantası. **Çarşamba Pazarı**'na gidiyor olmalı. Anama benziyor. Boyu, yürüyüşü, yüzünün yuvarlaklığı, saçlarının anne simgesi resimlerdeki gibi kısa kesilmişliği onu anımsatıyor. Ne var ki, anam şimdi yeşiller dolamış başına üzerine **Arapça** yazılı... Hacı karısı olmuş. Sarmamış olsa da anam olamaz bu bayan. Onun yöresi ayrı, benimkininki ayrı. Bana da gelmez ki yaklaşsın bu denli buralara. Darginiz. Daha doğrusu, ben darginim. O beni yavrusu olmaktan atmadı, ben onu analıktan attım. O bana sütünü haram etti mi, bilemiyorum. Ben, incecik kollarımla, iki sokak aşağıdan çocukluğum boyunca taşıdığım suyumu, aynı kollarla yaptığım temizlikleri, baktığım kardeşlerime verdiğim emekleri haram ettim ona. İki dünya bir araya gelse dönmem bu kararımdan. Unutamam, bugünmüş gibi her gün yaşadığım o kış gününü:

Gürkan daha on bir aylık. İvedilikle kundağına sarıyorum. **Gülbahar Teyze**'ye bırakıp işime yetişeceğim. Altmış beş yaşlarında, yaşından daha çok çökmüş, dişlerini dökmüş bir teyze **Gülbahar**. Çalışan bayanların birkaçı gibi, ben de para karşılığında çocuğumu bırakıyorum ona. Şubat'ın cemre rüzgarları yerdeki karla, gökten düşen karı havada karıştırıp ağaçlara, duvarlara, saçaklara çarptırıp uğultular oluşturuyor. Hem **Gürkan**'ın hem de kendi yüzümü esintiden kurtarmaya yetiyor ellerim. Savrulan eteklerime aldırmıyorum. Yaklaşıyorum **Gülbahar Kadın**'ın evine. Önünde kadınlardan oluşan bir kalabalık. Konuşmalar, ağlaşmalar yele karışıyor, yel yerdeki, gökteki karla yoğuruyor onları. Sonunda uğultu olup geliyor kulağıma. Kötü haber olduğunu duyumsuyorum. Yanlarına varınca, çalışan arkadaşlarımın kucaklarındaki bebeklerinin üzerine abanarak ağlaştıklarını görüyorum. **"Gülbahar Kadın ölmüş!"** diyor biri. Anlıyorum, **Gülbahar**'a ağlamıyorlar, bebeklerinin bakıcısız kalışına ağlıyorlar. Ben de bocalıyorum kadına acıma ile çocuğuma acıma duygusu arasında. Çocuğuma bakacak birini bulma duygusu ağır basıyor. Kapı komşuma koşuyorum, çaldığım kapıyı açan yok. Erkenden çıkmış olmalılar bir yere. **"Anam, analığını yapmalı"** diyorum kendi kendime. İki dolmuş değiştirerek anama gidiyorum. Bakacak başka çocuğu, yapacak başka işi olmayan anama:

"Bugünlük kalsın, birşey yaparız. Biliyorsun, baban sevmez çocuk sesini." diyor.

Sözcük bulamıyorum söylemeye. Yürek atışlarımın ya-

Desen: Zerrin ENÖN

vaşladığını, bedenimin soğuduğunu duyumsuyorum. Birkaç saniye sürüyor böyle bu. Kendime geldiğimde, bir yontu soğukluğuyla kavrayan kollarından kaptığım gibi çocuğumu iş yerime koşuyorum. Yarım saat geç kaldığım için, ayrıca iş yerime çocuk getirdiğimden müdürün karşısında buluyorum kendimi:

"Sel'mefendi!"

"Buyur Müdür Bey'im!"

"Sevgi Hanım'a söyle gelsin."

Onun çağırıyı bana iletmesine kalmadan, çocuğumu masanın üzerinde bırakarak müdürün odasına gidiyorum. Neden çağırıldığımı biliyorum. Daha önceleri beş dakika geç kalmalarım bile sorun olmuştu. İşten atılmalara dek varan gözdağı vermelerle karşılaşmıştım.

"Tam yarım saat geç kaldın, biliyor musun?"

İşin başında, yavrum için alttan almaya kararlıyım. Saygılı bir sesle:

"Özür dilerim efendim, geçerli nedenlerim var. Çok önemli bir şey oldu." diyorum.

Beni dinlemiyor bile. Masasının üzerindeki, sabahın erken saatlerinde özel olarak dağıtılan gazetesini evirip çeviriyor. Sözcük arıyor olmalı cümle kurmak için. Gazetenin manşetinde türbanlı öğrenci kızların eylem görüntüsüyle birlikte **"Kızlarımız Fazilet Gösterisinde"** yazılı. Daha altlarda, kot pantolon giymiş, modern görünüşlü bir kız. Başı açık, saçı kısa kesilmiş, sağ eliyle **"zafer"** işareti yapıyor. Altında orta puntoyla yazısı: **"Devletin bütünlüğüne ve rejime karşı hareket eden (okuyamıyorum, müdürün kaleminin altında kalmış).. ol üyesi kız tutuklandı."**. **"Birinciler aynı şeye karşı değil mi?"** diye bir soru geçiyor kafamdan.

"Buraya çocuk getirmek de nereden çıktı?"

Anlatıyorum **Gülbahar Teyze**'nin ölümünü. **"Başka çıkar yolum olmadığından getirdim. Akşama bir yolunu bulurum."** diyorum.

"Ben anlamam! İkaz etmiştim seni. Bir daha **geç kalırsan, attırırım, demiştim."** diyor.

Arkasındaki fonun üstünde asılı duran **Atatürk**'ün resmine bakıyorum: **"İşte senin cumhuriyetinde, resminin altında oturanlar!"** diye geçiriyorum içimden. Yüzümün al al, gözlerimin çakmak çakmak olduğunu duyumsuyorum. Durumum müdürü de etkilemiş olacak ki, baktığım yere yöneltiyor bakışlarını. **Atatürk**'ün resmi canlıymışçasına tedirgin oluyor. Boğazını temizleyerek yerine doğrulurken, gazeteyi masasının çekmecesine sokuşturuyor:

"Çocuk bir daha gelmeyecek!.. Bir daha bir dakika bile geç kalmayacaksın!.."

Saygıyı, alttan almayı bir tarafa bırakıyorum. Sesimin en alaycı tonuyla:

"Bir daha olmayacak Müdürrr Efendi!" diyorum, bir kez **Hacc**'a, birkaç kez de, devletin zamanını ve dövizini alarak **Umre**'ye gitmiş olan müdüre.

Hızla çıkıyorum. Çocuğumu kucaklıyorum. Salt Hizmetli **Selim**'e, **"Hoşçakal!"** diyerek evimin yolunu tutuyorum.

O günün üzerinden altı yıl geçti. Altı yıldır aramıyorum annemi.

Pazar çantalı kadın köşeyi daha yeni dönüyor.

"Anneee!.. Anneceğim, ben kalktım, neredesin?"

"Babanı yolculadım yavrum. Gel, penceredeyim.". ●

öncesiz ve sonrasız

Ali MUSTAFA

bütün yollar senden uzağa
kentlerin ışıkları, evlerin sıcaklığı
her sabah Doğu rüzgarlarında
bütün dağlar senden yakına

haritalar uçurumlara açılır
bütün diller senden uzağa
yüzünden dilsiz bir ülke geçer
bir turna sürüsü geçer
gökyüzünü yitirmiş

bir sen misin böyle
kimliğini yitirmiş aşksız ve adressiz
kasketinden güneş geçmez
üşüyen bir hayat geçer

bir sen misin böyle
sesin diken tellerde
sözcüklerin en yaralısı göçmenlik
gelip konmuştur dilinin bir kıyıcığına

yüzünü ve yurdunu unutma
gökyüzüne çevir başını
kuşların yurduna
anlat yaşadıklarını
öncesiz ve sonrasız

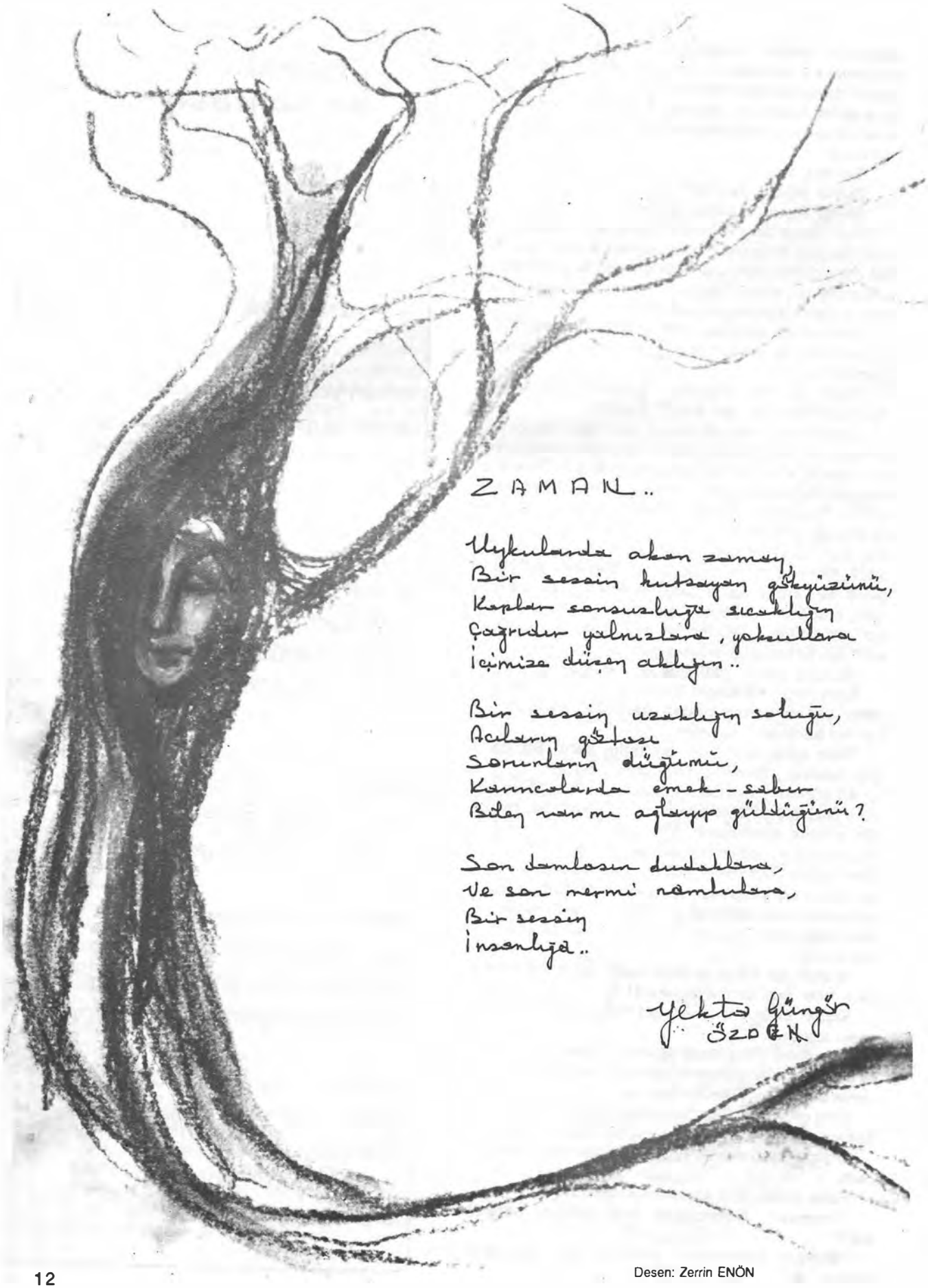

ZAMAN..

Uykularda akan zaman,
Bir sessin kutsayan gökyüzünü,
Kaplar sonsuzluğa sıcaklığın
Çağrıdır yalnızlara, yoksullara
İçimize düşen aklığın..

Bir sessin uzaklığın soluğu,
Acıların göztaşı
Sorunların düğümü,
Karıncalarda emek-sabır
Bilen var mı ağlayıp güldüğünü?

Son damlasın dudaklara,
Ve son mermi namlulara,
Bir sessin
İnsanlığa..

Yekta Güngör
ÖZDEN

Desen: Zerrin ENÖN

atardamar

BEDRİ RAHMİ'DE TRABZON

'Trabzon deyince aklıma bir salkım kareymiş gelir'

Gerek son yıllarda yayımlanan kimi yazılarda, gerekse de radyo ve TV programlarında, sıkça yinelenen bir dize, kişiyi, insan - doğa ilişkilerini çok boyutlu yansıtan bir yaşamın içinde harmanlamaktadır.

Edip Cansever, bu dizesinde **"Insan doğduğu yere benzer"** diyordu. Gerçekten insanın doğduğu yerle soluk alıp veren bir kimlik taşıması, onun kişiliğini belirleyen en önemli faktördür.

Bedrl Rahml'de, bu kimliğin yansımasını gözledik. **Bedri Rahmi**, ne denli benziyordu doğduğu yere?

Bu toprakların onun kişiliği üzerinde ne gibi yansıması olmuştu? Evrensel bir sanatçı oluşunda, onu besleyen toprağın rolü neydi? **Karadeniz** toprağı ona neler vermişti, O bu topraklara nasıl bir perspektiften bakmıştı? Yaşamı boyunca gerek şiirini, gerekse de resmini ve yazısını besleyen ne gibi bir etkileşim kendini duyumsatmıştı?

Bu tür sorular kafamızda harmanlanırken, sevgili şairimiz, ünlü ressamımız **Bedrl Rahmi**'nin doğduğu topraklara değgin neler ürettiğini yakından gözlemek istedik. Şiirinde olsun, resminde olsun, belki boylu boyunca bu etkileşim yoktu; ancak kimi yazılarında içten içe bu özlemi yansıtan duygulanımı duyumsamamak olası değildi.

Bu duygulanımın izini sürmek istedik. Bu izlerin üzerinde bir birikimle yüz yüze geldik. Bu birikimin önemli bir bölümünü ilk kez toplu olarak sunmayı bir görev bildik.

Yerelliğin evrensel bir duyarlıkla örülmesi, gerek sanatçıya gerekse de izleyicisine yeni ufuklar açmak demekti. Değişik kültür mozayiğinin yerel bazdan hareket edilse de dünya insanına ileteceği bir mesaj vardı. **Bedrl Rahmi**, yerel motiflerden hareket ederek çağdaş ölçülere ulaşmayı bilmiş bir sanatçımızdı.

Ondaki bu yerelliği yansıtmak istedik.

Ölümünün 15. yıldönümünde, yeni bir 21 Eylülde, anısına saygılar sunuyor; sözü ona bırakıyoruz.

KIYI

çakı gibi*

Bir gün **Soğuksu** sırtlarına; denizden en aşağı kırk elli kilometre uzaktaki tarlaların ortasında bir zinos sürüsüne rastlamıştık. **Karadeniz**'den kopmuş köpüklü bembeyaz bir dalga, gelmiş konmuş tarlaların üstüne. İlk önce onların şairane bir kır gezintisine çıktıklarını sandık. Yaklaşınca hepsinin gagalarında bir tutam hamsi parıltısı gördük. Yenmeyecek kadar ufak hamsileri gübre yerine tarlalara dökmüşlerdi. Zinoslar da:

- Denizin hakkı denizcilerin... diyerek denizden tarlaya aktarılan rızklarının peşine düşmüşlerdi.

Zinos dedim de aklıma geldi. **Trabzon** deyince hatırladığım kelimelerin çoğu Z ile başlıyor.

Zinos - Zagnos - Zaguda - Zuluf - Zefanos - Zizil - Zanoy - Zimera - Ziniya - Zigana - Zeytinlik

Hafızam ortanın altında olduğu halde, ben bir çırpıda bu kadarını hatırlarsam, erbabı kimbilir daha neler bulur. Z ile başlamayan ama ötesine berisine Z'ler bulaşmış kelimelerde birbiri arkasından sıralanıyor: Başta **Trabzon**'un kendisi olmak üzere:

Lazut - Mezgit - Mezelemek - Faroz - Yoroz - Muzur - Munzur - Laz

Geçen gün İstanbul kırması bir arkadaş geldi:

- Sana bir şey söyleyeceğim ama kızmayacağına söz ver, dedi ve ballandıra ballandıra

- Bendeniz ötedenberi Lazların nerelerden gelip nasıl yerleştiklerini çok merak ederim, meğer o kadar basitmiş ki... Kürdün deniz görmüşüne Laz derlermiş.

Değil **Karadeniz**'i, **Marmara**'yı hatta **Boğaziçi**'ni doğru dürüst bilen İstanbullular çok azdır. Bunlar **Boğaz**'dan **Karadeniz**'e çıkıp sağa saptılar mı karşılarına ne çıkarsa:

- Laz... Der, geçerler.

Boğaz'ın, **Karadeniz**'e bakan Anadolu kıyısında **Poyrazköy** diye şipşirin bir köy var. Yetmiş, seksen evlik bir balıkçı köyü. Yerlisi silme Karadenizli. Bundan elli yıl önce bizim taraftan gelenler kurmuşlar bu güzel köyü. Kara yolu ile şehre bağlı değil, Boğaz vapurları da buraya kadar ulaşmıyor. Poyrazköylüler kendi takalarıyla gelin güveyi oluyorlar. Öylesine oturaklı, öylesine renkli takalar yapıyorlar ki sormayın. İstanbulluların yüzde doksan dokuzu bu köyü bilmezler. Biz on beş yıldır küçücük sandalımızla her yaz birkaç defa bu köye uzanır bir parçacık olsun memleket hasretini gidermeğe çalışırız. Geçenlerde bir hemşerim:

- Ula habu da lâf mıdur sanki? Habu kada yere gidu gelursun da yirmibeş senedur bir defacuk olsun kendi memleçetune uğramazsun? Hiç utanmaysun ya? Diye fena halde azarladı beni. Haklıydı. Bu kadar zaman içinde **Anadolu**'nun bir çok yerlerini gezdim de bir defacık olsun kendi memleketime gitmek nasip olmadı. Neden bilmem, göçebelikten o kadar dilimiz yanmış ki çöktüğümüz yeri göçertiyoruz. Yüzde yüz mecbur olmadıkça kendi isteğimizle yerimizden kımıldamak ne mümkün. Evet Anadolu'nun bir çok yerlerine gittim. Ama turist olarak değil, git dediler de gittik. Kendi gidişimizle **Büyükada**'dan, **Poyrazköy**'den öteye ulaşamadık. Sözün burasında eloğlu durur mu?

- Bak açıkgöze... Hiç çaktırmadan kendini davet ettirmek istiyor... Diyecek.

Eh çok şükür, bütün Karadenizliler gibi bizim adımız da (Açıkgöz)e çıktı. Çıksa ne yapalım. Körü körüne de resim yapacak değiliz ya...

Açıkgöz dedim de aklıma geldi: Yedeksubayda okurken yaman bir üsteğmenimiz vardı. Kâğıthane sırtlarında bir yerde bölüğü çepeçevre etrafına toplamış, topun parçalarını belletiyordu. Bir ara yanıbaşımızdaki telgraf tellerine çok güzel bir kuş kondu. Bir Petekkıran olacak, alı al, moru mor, habire kanatlarını açıp duruyor, şu renk senin, bu renk benim derken dalıp gitmişim. Üsteğmen kuş üzerine çalıştığımı görmüş birden gürledi:

- Gel anlat bakalım topun parçalarını.

Bendeniz kem küm edince, Üsteğmen bir daha gürledi:

- Sen nerelisin be?

- Trabzonlu...

- Atıyorsun Trabzon'dan senin gibi sallapati, senin kadar derbeder adam çıkmaz. Ben üç sene oralarda dolaştım. Trabzonlular ÇAKI gibi adamlardır. Sen şu kılığına şu kıyafetine, şu tozluklarının haline bak. Düzelt şu palaskanı perişan herif, geç yerine sarsak musibet...

Çakı gibi sözü o gün bugün çakılıp kalmış olacak bu söze nerde rastladıysam kulak kabartırım. Karadenizlilerin adı yalnız açıkgöze çıkmamış topumuza birden bir çakıdır musallat olmuş. Dört beş yıldır üst üste İstanbul'da tekrar edilen Halk oyunları arasında en çok tutulanlardan biri de bizim horonlar.

Horon tiryakilerine:

- Bizim horonu nasıl buldunuz? diye sorunca, sözbirliği etmişcesine:

- Çakı gibi, deyip kesiyorlar.

Asker ocağında tanıdığım **Rumeli**'de doğmuş **İstanbul**'da büyümüş bir yedeksubay arkadaşla, muhacir köylerinden birinde dolaşıyorduk. Üstleri başları yamalı ama yüzleri, gözleri tertemiz çocuklara rastladık. Arkadaş onları muhabbetle süzdükten sonra:

- Şunlara bak fakir ama tertemiz. Anadolu çocukları gibi salya, sümük içinde yüzmüyorlar, ne de olsa Rumeli tohumu birader...

Sözün burasında benim Trabzonlu olduğumu hatırlayınca:

- Bu sözüme sakın alınma Reis, sizin Karadeniz uşakları hep çakı gibi adamlardır.

Yaşasın şu Çakı vesselâm.. Yani bir hemşerimiz çıkıp da Trabzon'da bir çakı fabrikası kursa, fındıktan da tütünden de daha çok iş yapardı.

Bu çakı sözü öylesine tutmuş ki, Acem, Rum, Ermeni, Kayserili, Konyalı, İlâ... yedi sekiz ağızlı çakılarımızdan **Rüknettin Resuloğlu** biraderimiz, iş bu dergiye isim ararken, aklıma ilk gelen:

- Çakı oldu.

Ama bizim çakı tutmadı, **Yelken** ağır bastı. İnşallah **Yelken**'i okuyanlara fikirleri sorulduğu zaman:

- Çakı gibi.. derler de ödeşiriz. ●

* ***Yelken**, Sayı: 1, 15 Şubat 1957.*

sağdan fındık say!*

Ey Tirabzan Tirabzan
İçi kalayli kazan
İçinde bulunur mu
Benum derdumu yazan

Tirabzandan çıktım başum selamet
Giresuna gelduk kopti kıyamet
Metropolit vatan sana emanet
Mahacirluk şimdi büker belumi

Trabzonlunun başı öteden beri (I) harfi ile hoş değildir. Trabzon yerlisinin dilinde **"ı"**ların hemen hemen hepsi incelir **"i"** kesilir. **"Ü"**ler de, çoğu zaman noktalarını unuturlar. Kelime başlarında gelen **"G"**ler: **"C"** kesilir. **"B"**ler de çoğu zaman: **"P"**. **"T"**ler de: **"D"**. Mektep, medrese, okul, fakülte bunlardan çoğunu siler süpürür; ama günlerden bir gün bizim **"i"** yok mu hani şu **Tirabzan**; kalaylıyı kalayli yapan **"i"** o günlerden bir gün olmayacak bir yerde sipsivri dilini uzatır. Aynı oyun bozanlığı arasıra **"u"** da **"ü"**lerin noktalarını bir tarafa atmakla yapar.

"Sağdan fındık say" hikâyesi bu yüzden tadına doyum olmayan yerli fıkraların en başlarında gelenlerdendir. Hani fi tarihinde bir yüzbaşı, başıbozukları teslim alırken deniz komutanlığına ayrılacak olanları seçmek için bağırmış:

- Karadenizliler bir adım ileriye.

Başıbozuklarda hiçbir hareket yok. Yüzbaşı bir daha seslenmiş. Gene hiç kımıldayan yok. Halbuki başıbozukların çoğunun Karadenizli olduğu da meydanda.

Yalnız deniz hizmeti, ötekinin tam iki misli uzun sürüyor. Trabzon ağzını çok iyi bilen yüzbaşı, şeytanın bile aklına gelmeyen bir çareye başvuruyor:

- Sağdan fındık say!

Başıbozuklar başlıyorlar:

- Fındık!
- Fındik!
- Fındıh!
- Finduk!
- Funduk!...

Akıllı yüzbaşı hiç sıkıntıya girmeden **"finduk"**larla **"funduk"**ları bir adım ileri çıkartarak seçeceğini seçer.

Trabzon yerlisinin geliyorum yerine celirim, gidiyorum yerine cidirim, taş yerine daş dememesi için okul şarttır. Hele daşın taş kesilmesi için ilk, orta, lise de çoğu zaman yetmez!...

Bu bizim memleket ağzı, sözü tatlı ve uzun bir konu. Bir ara genç yazar ve eleştirmecilerimiz bu konuya kancayı takmışlardı.

- Yazı dilinde memleket ağzını kullanmalı mı? Kullanmamalı mı?

Doğrusu üzerinde uzun uzadıya durulacak bir mesele. Bir yandan tarihimiz, bir yandan coğrafyamız dilimizi öyle ince ince doğramış ki, mesela **Trabzon ağzı** deyip geçmek kolay, ama **Trabzon**'un bir ilçesindeki **ağız** çoğu zaman öteki ilçesinden bambaşkadır.

(.....) ●

* ***Tezek**, Bilgi Yayınevi, İkinci Basım, Mart 1987, s.91 - 94*

mitari bacakli*

Çakal bu ya, kırk günlük çocuğu kaptığı gibi istikamet orman, marş marş!.. Ana,çakalı tam ormana dalarken görür, çakalın ağzında kırk günlük bebek. Minicik kollarından birisi kundaktan fırlamış, öteki çakalın ağzında. Ana can havliyle çakalın peşine düşer ama iş işten geçmiştir... Çakal ormana dalmış, kaybolmuştur.Ana başlar bedduaya.

E mitari bacakli
E gidi de gelmiyesi
E boyi devrilesi
E uşacuğumu yiyen
E ocağumu söndüren
E munzuri dökülesi
E gemukleri çürüyesi

Derken baba çıkagelir. Bakar ki kırk günlük bebeğin beşiği bomboş. Ananın üstüne yürür.Ne çakalın bebeği alıp götürmesine aklı yatar, ne de ananın çakalla cebelleşmeden çocuğu feda etmesine.

- E gız, çakal uşağı aldı gitti de hiç birşey yapmadin mi oa?

- Uy yapmaz olur muyun. Neler söylemedum oaa. Ne beddualar etmedum oa.

- E gız neler dedun oa,

Ana başlar saymağa:

E mitari bacakli
E gidi de gelmiyesi

diye bir araba beddua sıralar. Baba hayretler içinde.

- Habu kadar sözü söyledin mi oaa?

- Uy soylemez olur muyum?

- Haçan habu kadar lâfı dedin oa alsun da gitsun.

Turan Erol'un Bedri Rahmi Eyuboğlu kitabından (s.108)

Ne zaman bu hikâyeyi hatırlasam gözümün önüne balta ile yontulmuş çam kütüğünden gürül gürül akan bir çeşme gelir. Bu çeşmenin adı **Uduruş**tur. **Trabzon'la Maçka** arasında daha çok **Maçka**'ya yakın **Zanoy** köyü'nün en cömert çeşmesidir. Çam ormanının küçük bir meydanlıkta mola verdiği yosunlu kayaların yanı başında, durup dinlenmeden akar. İkide bir gider başımı bu gürbüz suyun altına sokardım. Bir dakika ile dayanamazdım. Nefesim kesilirdi. Yazın en sıcak aylarında böyle akardı **Uduruş**...

Ha, o **mitari macakli**, o namussuz, o rezil çakal var ya, hani şu sakal gibi söylenen munzuru boklu çakal, işte tam o. Yani başındaki dönemeçte dalar ormana. Ağzında kırk günlük bebek, gözleri fal taşı gibi açılmış. Anasıyla birlikte ben de ormana saldırırım. Ama çam ormanı öylesine güngörmemiş, öylesine belalı fundalıklar, dikenler, gafullarla örülmüştür ki tel örgüler kaç para eder yanında.

Mitari bacakli gözümün önünde kırk günlük çocuğu alır götürür. Sonra bu çocuğa acır, onu yemeğe bir türlü dili varmaz, onu bir güzel emzirir. Kuş sütü, kuru üzümle besler...

Yirmi sene sonra kırk günlük bebek **Uduruş** adlı bir Tarzan kesilir. Başlar ormandan ormana seslenmeye:

Uduruş... Uduruş...

Ya!.. gördün mü sen Amerikan filmini? Filmlerde hep böyle olur ama bizim çakallar henüz sinema üstüne çalışmadıkları için kırk günlük çocukları kapmalarıyla parçalayıp mideye indirmeleri bir olur. **Uduruş** çeşmesinin bebeği gitti gider, dahi gider hiç bir güç hiç bir kuvvet onu **Mitari Bacakli**'nin azılı dişlerinden kurtaramaz.

Ben, bu hikâyeyi duyalı en az otuz sene oldu. Buna benzer, bundan daha belâlı nice nice hikâyeler vardır köylerimizde. Bu kadarını tasarlayabilmek için **Aynştayn** olmak şart değil. Yarı masal, yarı hikâye kisvesine bürünüp aramızda dolaşmaya başlayan bu olayları taze taze çiçeği burnundan, zehiri veya balı uçlarından sızarken anlatabileceklere ne mutlu... Hepimizi allak bullak edebilecek elimizden, dilimizden düşüremeyeceğimiz özlü, köklü yüzde yüz yerli olduğu için kendiliğinden dünya çapında olmaya yönelen edebiyatımız o zaman doğacak. Yalnız edebiyatımız mı? Müzik, resim, heykel, yapı sanatı hepsi hepsi balını da zehrini de zembereğini de köyümüzden olacak. Çünkü bizim köylerimiz kadar aydın kişi ayağı basmamış orman yeryüzünde görülmemiştir. Bizim köylerimiz kadar uçsuz bucaksız bir talihi olduğu halde onun kadar kapalı kutu, onun kadar kendi karanlığına sinmiş, büzülmüş onun kadar kendi yağı ile kavrum kavrum kavrulan bir yaratık daha görülmemiştir.

Şu son on yıl içinde edebiyatımızın yüzünü güldüren en önemli olay, röportaj, hikâye, şiir, makale halinde köyümüzün dile gelmesidir. Bu mutlu çığırı açmada **Köy Enstitüleri**mizin büyük bir payı vardır. Bugüne kadar eli kalem tutanlarımız arasında hiç bir aydınımız, köy ve köylü gerçeğini **Köy Enstitüleri**nden yetişenlerin ulaştıkları sadelikle ele alamamışlardır. Başta **Makal** olduğu halde, bir avuç köy öğretmeni, şu son on yıl içinde, köy ve köylü meselesini bütün yurdu kaplayan bir kilim halinde önümüze sermişlerdir. Her nedense bu kilimin en çok işlenen tarafı **Orta Anadolu** olmuştur. Buna karşılık kıyı şehirlerimizin binlerce köyü henüz edebiyatımızda nâmevcuttur. Ilık denizlerimizde yüzen beyaz gemilere atlayan her aydın, uğradığı büyük limanlarda büyük şehirlerimiz üstüne iyi kötü bir fikir edinebilir. Amma köylerimize ne beyaz gemiler uğrar ne de kuzguni lokomotifler. Kuş uçmaz, cip geçmez köylerimizden bize kimler haber ulaştıracak. Meselâ bizim **Trabzon**'un köylerinde olup bitenlerden kimin haberi var?

Kırmızı horozl çakal aldı da zaar nereyi ıdl? sorusuna hâlâ doğru dürüst cevap verenimiz çıkmadı.

Hamsi dergisi kapağı (1952)

Mitari bacakli kırk günlük çocuğunu aldı da ne yaptı? Elimizde onun arkasından savrulan bir araba küfürden başka bir şey yok ki. Hey uşaklar bizim köylerden ne haber, kim anlatacak **Zanoy**'a bahar geldiğini?

Kim anlatacak (926) yılındabütün bir **Zanoy köyü**'nün nakıt para olarak (575) kuruşla geçindiğini; Öyle bir (575) ki ne artar ne eksilir. Bütün bir sene köyde dönüp dolaşan paranın bu olduğunu (1926)'da anlattıkları zaman şaşırıp kalmıştım. Bu paranın şu kadarı bir evde, bu kadarı başka bir evdedir demişlerdi. Şehre gidenler bu evlerden beş on kuruş alırlar. Bununla biraz tuz, biraz da gazyağı getirirler; sonra ilk fırsatta borçları öderler. Görünürde şehre gidip gelen para budur demişlerdi.

Trabzon köylerinde bayramlar nasıl gelir. Güzel günler, kara günler nasıl karşılanır. **Onuncu Yıl Marşı**'nı horon havasına kemençe gaydesine uydurarak söylemişlerdi. Olay meşhurdur hatırlarsınız. Köylere **Onuncu Yıl Marşı**'nın notları dağıtılmış, bunları meşkedin de **Onuncu Yıl Bayramı**'nda hep birlikte söylersiniz diye.. Eh, esi mesi vurmuşlar onu kemençeye..

Trabzon köylerinde neler olup, biter. Kaç türlü çiçek açar, dağlarımızda kaç türlü dert yeşerir Ey İstanbullular size soruyorum. **Trabzon**'un horonundan, **Trabzon** yağının dillere destan kır çiçeği kokusundan başka neler bilirsiniz. **Trabzon** üstüne. Bu soruyu ben sizlerden önce kendime sordum. Kendi cevabımdan kendim utandım..

Ey uşaklar uşaklar.. Yine bütün ümidimiz köy öğretmenindedir. Bize **Trabzon köyleri**nden en güvenilecek havadisleri verebilecek biricik aydınımız, yalnız köy öğretmenleri olacaktır.Biz **Trabzonlular** onlara yalvaralım. O yalın, o kesin, sade deyişleriyle süsleyip püslemeden yanık ahlar, ohlar çekmeden köy gerçeklerini bütün çıplaklığıyla bizlere ancak onlar ulaştırabilirler. Bu dileği yalnız YELKEN'de değil, **Trabzon**'da çıkan HAKİMİYET gazetesinde de tekrarlamak isterdim. O da ön ayak olsun **Trabzon köyleri**nden bir şeyler derleyebilmek için elbirliği ile işe koyulalım. İşe yararsa bir kaç mükâfat koyalım ortaya.. En özlü, en öğretici en sade yazılara mükâfat verelim. Ben kendi hesabıma çoban armağanı olarak en sevdiğim tablolarımdan birisini bu uğurda ortaya koyuyorum.. Hemşerilerimiz de kollarını sıvasınlar köy öğretmenlerimizi coşturalım bakın neler gelecek **Trabzon köyleri**nden neler!...

* ***Hakimiyet*** *(Trabzon) günlük gazete, 26 - 27 Mart 1957*

vur onu kemençeye*

"....

Bak ne duydum bizim hemşerilerden. **Zanoy** köyünden gelmişler. **Zanoy**'u onbeş yaşımda gördüm. **Uduruş** diye bir çeşmesi vardı. Ormanın ortasında, çam kütüklerinden, bilek kalınlığında gürül gürül akan bir suydu **Uduruş**. İşte bu köyde vurmuşlar kemençeye Cumhuriyetimizin **Onuncu Yıl Marşı**'nı. Bak nasıl olmuş: Sene 1933. Cumhuriyetimizin onuncu yılı. **Atatürk** sağ. Halkevleri yurdun en ücra köşelerine kadar işlemiş. Halkevleri yoluyla, bütün köylere olduğu gibi bizim **Zanoy**'a da **Onuncu Yıl Marşı**'nı ve notalarını göndermişler. Köy öğretmeni marşı okumuş okumasına:

Çıktık açık alınla on yılda her savaştan! diye başlıyormuş. Fakat iş bu kadarla bitmiyormuş. Zamanın büyükleri, bütün köylerimizin bu marşı notaya göre söylemelerini şart koşuyorlarmış. Yani köy öğretmenleri köylüyü bir meydana toplayacak, keman, piyano, flüt, mandolin yardımıyla **Onuncu Yıl Marşı** notada olduğu gibi köylüye belletilecek. Notadan vazgeçtik, o yıllarda **Maçka** köylerinde okuma yazma bilenler parmakla gösterilirdi. Herhalde şimdi her çeşit notayı, rotayı, kotayı öğrenmişlerdir. Ama 33 yılında, **Zanoy**'da marş notası ne kelime? Köyün ileri gelenleri notaları evirmişler, çevirmişler, bakmışlar olacak gibi değil, **çıktık açık alınla** Cumhuriyet bayramında söylenmezse, büyükler köye kem gözle bakacaklar, köyün ağası emektar kemençeciyi çağırmış:

- Ula Hasan! demiş. **Vur oni kemençeye.**

Hasan vurmuş **Onuncu Yıl Marşı**'nı kemençeye: **Çiktuk açik alinla on yilda on savaşdan oy! On yilda onbeş milyon genç yarattik her yaşdan!** Tam horon havasına uydurmuşlar marşı! Alan razı, veren razı! Gül gibi kutlamışlar onuncu yılı. ....."

* ***Cumhuriyet, 2 Şubat 1975.***

abide yerine heykel*

"**Trabzon**'un **Maçka** ilçesinden yaşlı bir akrabamız geldi.Masanın üstündeki dergileri karıştırırken, resimlerden bir tanesi onu çok sarmış olmalı, evirdi, çevirdi:

- Ha bu nedur? Bir kıymeti var midur? diye merakla sordu. Baktık. Bu **Bizans sanatının** en güzel örneklerinden sayılan tahtadan oyulmuş bir kabartmanın renkli basılmış bir fotoğrafi idi. İrikıyım yapraklar arasında elele vermiş figürler büyük bir zevkle boyanmıştı. Kalın kütüğün yontulduktan sonra bir kat sülyen boyası üstüne hafif bir alçı ile kapatılmış olduğu yer yer çatlamış, dökülmüş boyalardan belli oluyordu. Bu güzel parçanın, Avrupa'nın en büyük müzelerinden birisinde bulunduğunu gözönünde tutarak, akrabaya,

- Eh - dedik -. **Bizim parayla beş on bin lira eder.**

Bizim hısımın rengi değişti. Elleri titremeğe başladı:

- Ne o? - dedik -. **Yoksa sende bunlara benzer bir şeyler mi var?**

Hısım titreyen ellerini başına götürdü:

- Oyyy!.. - dedi -, **oyy! Ha bu deli kafa. Ha bu deli eller. Cahil eller.Ben ha bunlardan en aşağı iki düzinesini mavzerle delik deşik ettim. Kurşunu yer yemez kimi tuz buz oldu, kimi parçalandı. En aşağı iki düzine kadar vardı. Na!.. bu cahil kafa!..**

Sonra **Maçka** köylerinde, yaylalarında avlanırken, kırıp geçirdiği resimleri, heykelleri bir bir sayıp döktü. İkide bir önündeki renkli resmi gösteriyor:

- En azından iki düzine vardı diyordu.

Bizim hısım saçını başını yolmakta haklı idi. **Trabzon** ve dolaylarında sahici bir sürü sanat eseri barındıran yüzlerce kilise vardı. Bu eserlerin yarısından çoğu put damgasını yediği için paramparça edildiler. Putlara antika diyeli daha otuz sene olmadı. Put deyip gözlerini oyduğumuz, kolunu kanadını parçaladığımız heykeller arasında kimbilir ne büyük çapta eserler vardı. Geçenlerde elime geçen bir kitapta en güzel **Bizans fresklerinin "taze sıva üstüne işlenen duvar resimlerinin" Trabzon**'da bulunduğunu görünce utandım. Sen **Trabzonlu** ol, fresk sanatına hayranım de, sonra da en güzel fresklerin kendi memleketinde olduğunun farkında olma!.. ..." ●

* ***Delifişek*** *(Sanat Yayınları), 1. Basım, Temmuz 1975, s. 210 - 211*

mektep ve memleket*

Kavak Meydanındaki mektebimiz yıkılmış, yerine yepyeni ve mükemmel bir bina kurulmuş. Görenler bu binayı çok methettiler. **Ankara**'nın en güzel yapısını Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesini kuran **Taut**'un eseri imiş. Eğer bu büyük mimar **Trabzon**'daki liseyi de **Ankara**'daki büyük eseri kadar benimsemiş ise hakikaten memleketimiz yalnız kullanışlı bir binaya değil güzel bir sanat eserine de kavuşmuş demektir. Türk mimarisine karşı beslediği büyük hayranlığı henüz eserleriyle de ispat edilemeden ölen bu büyük sanatkâr bugün bir **Türk** mezarlığında yatıyor. Böyle vasiyet etmiş. Mimarimizi mezar taşlarına varıncaya kadar sevmiş olması ne güzel değil mi? Dünya ile ahretin birleştiği

→

yerde sağlam bir sanat sevgisine bürünerek dimdik duran sanatkârlara ne mutlu.

Güzel bir mektep binası çocukluğumuzun ve gençliğimizin mühim bir kısmını duvarları ve bahçeleriyle çerçevelemiş olan **"Trabzon Sultanisi"** çirkin bir yapı değildi. Ufak tefek Anadolu kasabacıklarında ilk tahsiline devam eden bizler için **Trabzon Sultanisi** sadece güzel bir bina değil tam manasıyla bir saraydı. Hele ilk girişte bahçenin saltanatı beni tamamıyla büyülemişti. İlk mektebin son iki senesini aynı binada tamamlamış ve sonra orta ve lise merdivenlerine tırmanmaya başlamıştık. Bilhassa ortadan sonra iş büsbütün çatallaşmış ve tılsımlı bir kuş kafesi gibi çocukluğumuzun yaldızlı hatıraları arasına giren bu bina birdenbire bütün sihrini kaybetmişti. Altın kafesin demirleri birer birer paslanmış; nihayet bir kale mazgalı gibi soğuk sırıtmaya ve bir hapishane kapısı gibi insafsızca diş gıcırdatmaya başlamıştı.

(.....)

Tam on beş senedir **Trabzon**'u görmedim. Arasıra mektep hatıralarının acı ve buruk damgasını yememiş köşelerinden **Soğuksu** sırtlarından, **Zefanos**'tan, **Kireçhane** tepelerinden, **Zanoy**'dan, **Polathane** ve **Maçka** taraflarından nefis sıla kokuları geliyor. Bu güzel memleket havasına doğru havalanmak istiyorum. Fakat derhal azap ve sıkıntı dolu ders saatleri bomboş, kaskatı mektep kaçağı saatleri yolumu ve hızımı kesiyor.

Diri diri gömülmüş saatlerin, ayların hatta yılların iniltisini duyar gibi oluyorum. Memleket dağlarının cömert daveti sendeleyip uzaklaşıyor. Bereketli karayemiş ağaçları, dalları yerlere kadar eğilmiş Amas erikleri, **Zanoy**'un billur çamları ve çam kokulu çeşmeleri **Zefanos**'un çılgın vişneleri, **Faroz**'un zinosları hepsi hepsi hepsi bana hak veriyorlar.

"Yaşanmadan geçen günlerin, sevilmeden okunan derslerin veballi yalnız senin boynuna değil, hepimizin boynuna!" diyorlar. (.....) ●

* ***Tezek**, İkinci Basım, Bilgi Yayınevi, Mart 1987, s: 105-110*

trabzon peyniri*

Yerliyim yerli olmasına
İlmik ilmik damar damar
Yerliyim bir dilim Trabzon peyniri
Bir avuç tiftik bir çimdik çavdar
Bir tutam şile bezi gibi
Dişimden tırnağıma kadar.

Kimi kaşar peynirine bayılır, kimi beyaz peynire, biz **Trabzonlu**lar da hikmetinden sual olmaz **Trabzon peynirl**ne.

Trabzon yağı hakkında İstanbul'da herkes iyi kötü bir fikir edinmiştir. **Trabzon yağı**na bazı soylu üzümlere sinen adsız, eşsiz bir çiçek kokusu sinmiştir. Sahipsiz, şöhretsiz, belirsiz yayla çiçekleri **Trabzon yağı**na karşı ne kadar cömert davranmışlarsa peynirine de inadına boş vermişler, onu bir üvey ana gibi hırpalamışlardır. Dağ, yayla çiçeği kokusundan vazgeçtik bizimki çoğu zaman bal gibi gaz yağı ve pas kokar. Gaz kokusu pas derken sevgili peynirimizin ne tadı kalır ne tuzu.

Tuzu kalmaz da ne kelime. Sadece tuzu kalır. Bütün dünya peynirleri yarışa girseler tattan yana kim kazanır bilmem ama tuzdan yana bizimkine çıkacak peynirin alnını karışlarım. Sertlikte de iyi bir derece alacağı muhakkaktır. Bir parça **Trabzon peynirl** ile çivi çakılır, kafa yarılır; böyle olduğu halde peynirlerin çoğundan içlidir.

Gaz kokar, pas tadar, tuzdan şaptır,kafa yarar ama neylesin biz yine bu peyniri aranır dururuz. On parça içinde yenecek bir parça çıktı mı tenekeden, bayram yaparız. Onunla yapılmış bir **"kuymak"** hele mısır **"furun lazutu"** ise değme keyfine. O zaman donanmış gemiler gibi tellenir **Trabzon peynirl**.

Trabzon peynirlnde bizi saran hikmeti düşünürken bundan 20 sene önce **Paris**'te talebe mahallesinde rastladığım **Giresunlu** gâvurcuğu hatırladım. Eski papuçlara pençeler yapıyordu. **Türk** olduğumu anlar anlamaz nereli olduğumu sormuştu:

- Hemşehrl sayılırız, dedi. **Ben de Giresunluyum.**

Sonra gözleri bir yana elindeki pabuç bir yana kaydı. **Giresun yaylalarında lkl yüzden fazla kır çiçeğl vardı**, dedi ve ağlamaya başladı.

Bizim **Trabzon peynirl**ne sinen tad da her halde hiç bir zaman yüzünü görmediğimiz, kokusunu bilmediğimiz kimsesiz, boynu bükük, hemşeri yayla çiçeklerinden birisi olsa gerek. ●

* ***Hamsi**, Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti Yayın Organı, Yıl: 5, s: 5, 1952*

köy enstitülerine selâm*

Fes yerine şapka giyinmemiz kabul edileceği sıralarda on iki, on üç yaşlarında vardık. Hiç unutmam, **Trabzon**'un **Soğuksu** sırtlarında dört beş arkadaş çimenlere uzanmış şapkadan konuşuyor, tanıdığımız en yaşlı kimselerin, şapka ile ne biçime girreceklerini gözümüzün önüne getirir getirmez gülmeden kırılıyorduk. Tanınmış memurlar, tüccarlar, muallimler, hacılar, hocalar!.. Tasarlayabilme gücümüz iki, üç komşudan ileri gidemiyor, bütün gayretlerimize karşılık birçoklarını şapkalı bir türlü gözümüzün önüne getiremiyorduk. Bu oyun gözlerimizi yaşartana kadar bizi güldürürken yerli Rumlardan birisinin şapka üstüne kondurduğu söz tüy dikti:

Yerli Rum, şapkanın kabul edileceğini duyar duymaz öteden beri takıldığı komşusuna uğramış, komşu da hacılardan, hocalardan birisiymiş:

- Ey komşu! demiş. **Gözün aydın. Seni bildim bileli hep şu bizim şapkaya küfreder dururdun. Aklına eseni bizim şapkaya doldururdun. Şimdi içinde bu kadar acayip şeyler bulunan bu alâmeti nasıl kafana geçireceksin?.**

Yerli Rum'un şapkasına edilen küfür ne kadar canına tak demiş olmalı ki, bu kadar ağır bir şakayı gözüne kestirebilmiş. Yerli Rum'un sözü bizi, haftalarca delilèr gibi güldürdü.

Şimdi düşünüyorum da gülmeğe başladığımız günü çok iyi hatırladığım halde bu delicesine gülmenin ne zaman durulduğunu bir türlü gözümün önüne getiremiyorum. Latin harfleri de öyle olmadı mı? Olurdu olmazdı demeğe kalmadı, günlerden bir gün bu harflerle imtihana girdik. Ders aldık, ders verdik. Çıktık işin içinden... ●

* ***Delifişek** (Sanat Yayınları) Bilgi Yayınevi, 1. Basım, Temmuz 1975, s. 335, 336.*

99*

Trabzon Lisesi denir denmez aklıma kendi numaramdan önce 99 gelir. Bizim sınıfın birincisi. 99.

O bütün birinciler gibi daima ön sıralardan birinde otururdu. Biz de bütün sonuncular gibi arka sıralarda.

Hangi dersi, hangi hocayı daha çok severdi 99?.. Anlamak imkânsızdı, çünkü biteviye bunların hepsinden de tam numara alır, bütün hocaların daha ilk derslerde gözlerini kamaştırırdı.

İşin tuhafı biz sınıf dümencileri hocadan çok, ondan birşeyler öğrenirdik. Şöyle olurdu: Bizi derse kaldırırlar. Bilmedik mi, cehaletimizhakkında sınıfa tam bir fikir verebilmek için 99'u bir dev aynası gibi karşımıza dikerlerdi. O anlatırken hayretle dinlerdik. O aralık bizde birşeyler kalırdı. Görüp göreceğimiz rahmet de bundan ibaretti.

O bizim tembelliğimizi ölçmek için icadedilmiş bir mihenk taşı demekti. Bazan düşünürdüm:

- Bu 99 olmasa bizim sınıfın hali nice olur? Sınıfımız başı kesilmiş bir tavuğa döner. Hele hele hocalarımız ne kadar zor bir duruma düşerlerdi. O, sınıfta ders namına verirken ne varsa onları "99" marka bir plâğa zaptetmekle mükellefti.

Allah göstermesin, bu makinede bir aksaklık olsa, bütün dersler boşa gitmiş sayılır, bu kadar hoca,bu kadar emek bu kadar not, bu kadar sınıf, bu kadar karne hepsi birden havalanır, ziyan olur giderdi.

Bazan da kendi kendime:

- Mademki aramızda böyle bir insan var. Bütün hocaların bilgisi onda toplanıyor, bu kadar çeşitli hocaya ne lüzum var?. Diye düşünürdüm.

Öyle ya!.. Tarih dersi mi? Gelsin 99. Coğrafya mı? Anlat 99... Muadele mi? Çözsün 99... Hendese mi yaratmış 99... Edebiyat mı?. Alâsı var... Kimya mı? Bitirmiş 99... Fizik desen, lâboratuvarın tâ kendisi 99...

Yalnız futbol ve voleybol sahasında ona pek rastlamazdık. Ama eminim ki, not karnelerimizde bir de futbol hanesi olsaydı. 99 evvel Allah onun da hakkından gelir; zamanın en meşhur santrforu kesilir, hasım kalesini delik delik ederdi. Hiç şakası yoktu, bir âfetti

★

Gel zaman git zaman, not karnesindeki sıfırlardan darmadağın, kavak yellerinden yarı sis, yarı duman, biz lisenin dümenci talebeleri şansımızı başka alanlarda aradık. Aksi gibi aramızdan birkaç tane milyonerle birkaç tane de mebus çıkmaz mı?..

Derhal elbirliği ile yeryüzündeki bütün sınıf birincilerine acımağa başladık. Kendi kendimize şöyle yarı ilmî bir nazariye kurduk:

- Sınıf birincilerinde iş yok!.. Onlar zekâlarının bütün imkânlarını mektep sıralarında tüketiyorlar. Hayata atıldılar mı dağarcıklarında pek birşey kalmıyor.

Hiç unutmam. Az zamanda büyük bir servet sahibi olan sınıf

(Tezek adlı kitabın arka kapağından)

dümencilerinden birisi, bu gün bize bir ziyafet çekti. İş hayatında nasıl muvaffak olduğunu anlattı ve sonunda:

- Ya!... dedi!... **İşte böyle mirim!... Biz mektepte aldığımız sıfırları birbiri arkasına ekledik, en arkalarına da birkaç rakam oturttuk. Ya bizim sınıf birincileri ne oldular?**

(Bu arkadaş her sınıfta birkaç sene kaldığı için çeşitli sınıf birincileri tanımıştı) hani nerde bizim meşhur 99!.. Nerede? Ne oldu? (elbette 99 her sene onunla aynı sınıfı tekrarlayacak değildi ya!.)

★

Aradan 25 sene geçmişti. Bir gün 99'la karşılaştık. Halkevlerinden birisinde **Trabzon Lisesinden Yetişenler** toplantısı vardı. Hey Allahım!. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Saatlerce konuşuldu. Konuştukça aydınlanması gereken meseleler aksine arap saçına döndü.

Yanımda sabırsızlanan hemşerilerden birisi:

- Ula, sen de ne kaybana hocasun! Kak da birkaç söz söylesene! Diye direndi durdu ama, iki saattenberi, o kadar söz söylenmiş, öyle çeşitli fikirler birbirine kördüğüm olmuştu ki, bütün bunlara bir çeki düzen vermek a.. a.. benim harcım değildi. Derken hızır gibi imdada yetişmez mi bizim 99!.. Aynı **Trabzon Lisesi**'ndeki gibi, sessiz sedasız, kalktı. İçimden ne yalan söyleyeyim şöyle geçti:

- Eyvah!. dedim!.. **yandık. Şimdi bize en aşağı bir saatlik bir nutuk çeker mi çeker!.**

★

Fakat hiç de böyle olmadı. 99 yalnız beş dakika konuştu. İki saat içinde arap saçına dönen bütün meseleleri kısaca hülâsa etti. Bir yekûn yaptı. Bunları dörde böldü, yarısından bir şeyler çıkardı. Ötekilere çarptı tamam!. Sen sağ ben selâmet!.. Bütün salon hep bir ağızdan derin bir oh çektik!. Ortalık durulduu, karma karışık, çapraz münakaşalar falan filân hepsi süt liman.

Bir aralık arkamda oturan, zengin arkadaşa döndüm:

- Bizim sınıf birincileri nazariyesi hapı yuttu reis! dedim. **Hem sen geçen gün soruyordun nerde bizim 99! Al sana 99!.**

Bizim sınıf birincilerinde iş yok nazariyesinin böylelikle iflâs etmesi çok yerinde oldu. Çünkü gel zaman git zaman bu satırları yazan da baba oldu. Oğulumuz **Mehmet** de mektebe gitmeye başladı,ilk mektebi güç belâ bitirdi. Lisede iş sarpa sardı. İlk karneyi getirdiği zaman hayretimden dondum kaldım. Bizimkinin de sıra numarası 99 değil mi?

Aman **Mehmet**!. Etme **Mehmet**!. Dayan **Mehmet**!... ●

** **Hamsi**, 1954, Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti Yayın Organı, s: 7*

gülcemal

İstanbul deyince aklıma
Gülcemal gelir
Anadolu'da toprak damlı bir evde
Gülcemal üstüne türküler söylenir
Süt akar cümle muslukİarından
Direklerinde güller tomurcuklanır
Anadolu'da toprak damlı bir evde
çocukluğum
Gülcemal'le gider İstanbul'a,
Gülcemal'le gelir.

Bir de **Gülnihal** vardı. **Yavuz** önde, **Gülcemal**'le **Gülnihal** arkada, işte bizim **Anadolu**'nun ortasında geçen çocukluğumuzun müthiş filosu... Üçü bir araya geldi mi yarım düzineden fazla bacaları olmalı. Bu bacalardan zifiri karanlık, palabıyık bir dumandır fışkırmalı. Bir araya geldiler mi direkleri bir ormanı andırmalı. Hele bayrakları? Gelincik tarlasında buğday misali, her yere, her yana serpilmeli. Kamara pencerelerine gelince, bunlar da metelik çevrelerine dayatılan renkli kalemlerle dizi dizi çizilmeli...

Karadeniz kıyısında doğan, ama daha elini denize değdirmeden **Anadolu**'nun içersine dalan bizler, yaylılar, kağnılar üstünde **Görele** kazasından **Niksar**'a, oradan **Sıvas**'ın **Pınarbaşı**'na, sonra **Havza**'ya, **Kütahya**'ya, **Kütahya**'dan **Artvin**'e gidip gelirken bu müthiş filoyu her zaman beraberimizde taşıdık. Hey Alâhım... Bu gemileri bize ne güzel anlatırlardı, biz onlara nasıl vurulur, ne güzel âşık olurduk.

Biz dönüp dolaşıp **Trabzon**'a gelene kadar **Gülcemal**'le **Gülnihal** tekaüde sevk olunmuşlardı. **Gülcemal** namına **Trabzon**'da kala kala hantal bir futbolcu kalmıştı.Kolay kolay manevra yapamayan, boyuna ıska geçen, 47 - 48 numara papuçlar giyen bu battal oyuncu ile bizim tığ gibi, çakı gibi **Gülcemal**'imizin ne alâkası vardı?

1928'de **İstanbul**'a hangi gemi ile geldik hatırlayamıyorum; ama **Gülcemal** olsa unutabilir miydim? **İstanbul**'a geldim ki ne göreyim? İki tane minnacık tuhafiye dükkânı. Birinin adı **Gülcemal**, ötekinin adı **Gülnihal**. Çocukluğumun masal kahramanlarının yüzüne atılan ikinci şamar bu oldu.

Bir üçüncüsünü de **Gülcemal**'i hurda demir fiyatına **İtalyanlara** sattıkları zaman duydum. Aradan seneler geçti; geçenlerde **Gülcemal**'in esaslı bir onarmadan sonra yine büyük denizlere açıldığını duyunca eni konu sevindim:

- **Yaşa Reis**.. Diye bağırdım. **Gemi dediğin böyle olur işte**...

Ama benim çocukluğumun **Gülcemal**'i gülden kurulmuş bir pazardı. Şimdikine tepeden tırnağa petrol yüklemişler, eski güller petrol olmuş...●

* ***Horon**, Sayı: 1, 24 Şubat 1954.*

(Milliyet Sanat Dergisi'nden)

birinci türk dil kurultayı'nın 58'inci yıldönümünde, dilci - yazar, rasim şimşek'le söyleşi:

uygarlaşma sürecinde türkçe

● Söyleşen: **Türkay KORKMAZ**

- "Türkçe bilim dili olarak yetersizdir. Türkçe anlatım dili olarak sınırlıdır. İngilizce öğrenmezseniz evrensel bilimi izleyemezsiniz, yabancı dil öğrenmezseniz dünyaya açılamazsınız." deniliyor. Tıpkı Osmanlıca döneminde olduğu gibi..

Sizce durum burada anlatıldığı gibi midir?

TÜRKÇENİN YETERLİLİĞİ

- Bir toplumun gelişmişlik düzeyi ile dilinin yetkinliği (anlatım gücü) arasında sıkı bir bağlantı vardır. Çünkü dil ile toplum, büyük bir etkileşim içinde oluşup gelişirler. Toplumdaki değişmeler dile yansıdığı gibi, dildeki değişmeler de toplumun kültürel yapısını derinden etkiler. Tanpınar, TÜRK EDEBİYATINDA CEREYANLAR adlı incelemesinde "Batılılaşma" çabalarını değerlendirirken, "İstenirse bütün bu hareketler, insanı ve dünyayı dilin içinde yeni baştan aramak diye vasıflandırabilir" der. Değerli bilim adamı, dil sorununun kültürümüz için taşıdığı öneme değinirken de, bir ulusun düşüncesinin ancak kendi dilinde gelişme ortamı bulabileceğini şöyle belirtir:

"Filhakika onüç asırdan beri muhtelif lûgatların arasında dolaşan Türk düşüncesi ancak Türkçenin içinde kendisini bulabileceğine inanmıştır."

Türk düşüncesinin bu başıboşluğu, Türkçenin, yedi yüzyıl Arapça ile Farsçanın boyunduruğunda kalmasından ileri gelmiştir. Türkçenin bugünkü durumunu değerlendirirken, bu noktanın gözönünde tutulması gerekir.

"Türkçenin yetersizliği" konusuna gelince...

Bir dilin yeterliliği - yetersizliği konusunda ölçüt ne olmalıdır?

a) **Bir dilin anlatım gücü, sözdiziminde kendini gösterir. Bu nedenle dilin yeterliği belirlenirken, öncelikle sözdiziminin kıvraklığına / işlekliğine bakılır. Nitekim Ataç, "Zengin dil, sözü bol olan dil değil, asıl sözdizimi (nahvi) kullanışlı olan dildir. Yunus'un çok mudur kullandığı sözler? Gene de neler anlatmamış!.."**

b) Dil bir "iletişim aracı" olarak alındığında da yine sözdizimsel yapısına bakılır. Bu bağlamda dil, toplumda bireylerin iletişim gereksinimini karşıladığı ölçüde yeterlidir. Bir araştırmaya göre gazete haber dilinde Türkçe sözcük oranı, 1931 yılında % 35 iken, 1965'te % 60,5'e yükselmiş, 1970'li yıllarda ise % 70'i bulmuştur. Bugün bu oran, % 80 dolaylarındadır. Bu gelişme, Türkçenin, geniş yığınların iletişim gereksinimini karşılama açısından iyi bir yolda olduğunu apaçık göstermektedir.

c) Bir dilin yeterlik göstergelerinden biri de bilim / uygulayım ve sanat kavramlarını karşılamadaki verimliliğidir. Akşit Göktürk, "ÇAĞDAŞ UYGARLIĞIN TÜRKÇESİ" başlıklı yazısında bu konuyu şöyle değerlendiriyor:

"Son elli yılda Türkiye'de belli bir başarı düzeyi tutturmuş bilim, sanat yapıtlarının diline bakılınca çağdaş düşüncenin, araştırmanın, yaratıcılığın gereksinimlerini karşılama çabasında bir dilin nereden nereye vardığı açıkça görülür."

Gerçekten bilimsel yayınlar üzerinde yapılan bir araştırma, değişik dallardan bilim adamlarınca yazılmış kitaplarda Türkçe sözcük oranının yaklaşık % 85 - 90 dolaylarında olduğunu göstermektedir. Bu, mutluluk verici bir durumdur.

Daha da sevindirici olan, Türkçenin, çağdaş bilim / uygulayım, sanat kavramlarını karşılama konusunda büyük bir üretkenlik sürecine girmiş olmasıdır.

- Yabancı dil öğrenmenin günümüzde kaçınılmaz oluşu, aydınlarımıza, anadilini koruma, geliştirme ve yüceltme görevini unutturmalı mı?

"YABANCI DİL ÖĞRENİMİ" İLE "YABANCI DİLLE ÖĞRENİM YAPMA"YI BİRBİRİNDEN AYIRMAK GEREKİR

- Yabancı dil öğrenmenin gereği, ortada; tartışma götürmez.. Çocuklarımızın / gençlerimizin yabancı dil öğrenebilmeleri için her önlem alınmalı. Örneğin, gençler, yabancı dil öğrenmenin yararına / gereğine yeterince inanmıyorlar. Onları, bu konuda, yaşamdan alınacak inandırıcı örneklerle aydınlatmalı. Çünkü kişi, ancak gereğine inandığı bir konuyu istekle çalışıp öğrenebilir..

Yabancı dille öğrenim yapmaya gelince; bu, çok yanlış bir uygulama bence; bırakılması gerekir. Gerçekten çeşitli bilim dallarında eğitim - öğretim anadili ile yapılmalı. Çünkü eğitim, çok yönlü / karmaşık bir süreçtir. Bu süreçte dil, yalnızca "bilgi aktarma aracı" olarak kalmaz, bunun ötesinde, "bilginin üretildiği bir ortam" olarak iş görür. Böyle bir işlevi ise, sonradan şöyle böyle öğrenilmiş bir dil değil, kişinin tüm varlığını kuşatan anadili yerine getirebilir..

Anadili, yabancı diller karşısında sınırları açık bir yurt olarak bırakılamaz. Onu yabancı dillerin etkilerinden koruyabilmek için, toplumda dil bilincini uyanık tutmak gerekir.

- Türkçe, tarih içinde resmi dil tutumunun aleyhte yürütülmesi nedeniyle yok edilmeye çalışılmış: Aydın Türkçeye düşman, resmi uygulama anadilini yoketmeye yönelik..

Bunu nasıl açıklarsınız, neden böyle davranılıyor?

ANADİLİNİN ÖNEMİNİ KAVRAMAYAN AYDINLAR

- Türk aydınlarının başlangıçtan beri bir "anadili" sorunu olmuştur. Göktürk Yazıtları'nda bu konuda önemli bir uyarı var. Özetle şöyle:

"Türk beyleri Türkçe adlarını bırakıp Çin beylerinin Çince adlarını aldılar. Bu yüzden tutsak olup elli yıl işlerini güçlerini Çinlilere verdiler."

Bu uyarı etkisiz kaldı. Çünkü İslâm uygarlığı çevresindeki Türk aydınları çok daha büyük bir yanılgıya düştüler. Türkçeyi işleyip geliştirecek yerde, bilim dili olarak Arapçayı, edebiyat dili olarak Farsçayı alıp yüzyıllarca kul-

landılar. Daha da önemlisi, medrese öğretiminin Arapçaya göre kurulmuş olmasıdır. Bu durum, Türkçenin gelişme sürecinde en önemli engeli oluşturmuştur.

Anadilini "yetersiz" görme anlayışı, bir tür aşağılık duygusunun belirtisidir. Bu da, işlenip geliştirilmiş dillerin görkemi karşısında gözleri kamaşan aydının, kendi dilinin olanaklarını göremez olmasından ileri gelmiştir.

- Efendim, siz, "Türkçe Anlatım", "Türkçe Sözdizimi" adlı yapıtlarınızda Türkçe konusunda tavrınızı belirlemiş bulunuyorsunuz. Özetle, Türkçenin yeni durum ve gereksinimleri karşılayabilmesi için kendi kök ve ekleriyle yeni sözcükler türetebileceğini savunuyorsunuz. Bu savınızı izleyicilerimiz açısından somutlayabilir misiniz?

TÜRKÇE, SALT KENDİ KAYNAKLARINDAN BESLENEREK GELİŞMEKTEDİR

- Türk toplumunun, ulusal benliği içinde yenilenip çağdaş bir toplum olabilmesi için, Türkçenin, kendi varlığından doğan kurallar üzerinde, salt kendi kaynaklarından beslenerek gelişmesi gerekmektedir. Dilin sağlıklı gelişme yolu, budur.

Acaba Türkçenin olanakları, bu gelişme için yeterli midir?

Türkçe, halk dili olarak doğal gelişimini sürdürüp gelmiştir. Bu alanda büyük bir birikimi vardır. Gerçekten yüzlerce atasözü, binlerce deyim, söze güç katan pek çok anlatım, halk dilinde yaşamaktadır. Ayrıca, eski metinlerdeunutulup kalmış olan söz değerleri var. Daha önemlisi, Türkçenin yeni söz değerleri üretmeye elverişli yolları var. Bunlar, "türetme" ve "birleştirme" yollarıdır. Türkçe, son elli yıl içinde, bu konuda çok verimli bir üretkenlik sürecine girmiştir. Bunlardan başka, Türkçede, çokanlamlılık, işteşlik, ikileme.. gibi, anlatım yolları var..

Şu var ki Atatürk'e gelinceye dek Türk aydınları, Türkçenin bu olanaklarını gereği gibi göremediler. Öteki sorunlarımız gibi, bu sorunun da gerçek çözümünü O, gösterdi:

"Türk dili dillerin en zenginlerindendir. Yeter ki bu dil bilinçle işlensin."

Dilbilimci Özcan Başkan, "Bildirişim" adlı önemli yapıtında, "Türkiye'deki akarsularda bulunan gizilgücün nasıl ancak onda biri kullanılıyorsa, denebilir ki Türkçe kullanılırken de, dilin sağladığı olanakların ancak ufak bir kesiminden yararlanılmaktadır." diyor.

Kendi olanaklarını yeterince değerlendirdiği gün Türkçe, ileri diller arasına kolaylıkla girecek, belki de onların önüne geçecektir.

- İkinci yapıtınız, "Türkçe Sözdizimi"nde "Dilin özyapısal nitelikleri, sözcükler arası ilişkilere dayanan sözdiziminde kendini gösterir. Bu bakımdan dil / dilbilgisi öğretiminin belkemiğini sözdizimi oluşturur." ".. Dilsel olguların tümcenin bütünlüğü içinde ele alınması gerekir." diyorsunuz.

Pekl, her dilin sözdizimi ayrı özyapısal niteliklere dayandığına göre, o dili anlamak, kendi diline çevirmek her iki dilin sözdizimini bilmekten geçiyor. İlk yapıtınız "Türkçe Anlatım"da, ".. anadilinin düşünce düzeni" diye tanımlıyorsunuz sözdizimini.

Efendim, sorum şu: Sözdizimi nedir, ne değildir?

SÖZDİZİMİ NEDİR, NE DEĞİLDİR?

- Duygularımızı, düşüncelerimizi yargısal bütünlük içinde anlatmak için, sözcükleri belli bir düzene göre dizip öbeklendiririz. İşte böylece oluşan dizimsel yapılara anlatım, bir anlatım içinde birlikte kullanılan sözcükler arasındaki ilişkileri inceleyen bilim dalına ise sözdizimi denir.

Dil, sözlü ve yazılı anlatım aracı olarak kullanılırken çözümleme yapılmaz. Bu nedenle dilin kullanım alanında en küçük birimi, tümcedir. Dilin sözcükleri, ancak tümce içine girdikleri zaman gerçek bir etkinlik kazanırlar.

Her dilin ayrı bir sözdizimi yapısı vardır. Dile kişilik kazandıran bu yapı, temelde sözcük dizilişine dayanır. Örneğin, İngilizce, Fransızca.. gibi Batı dillerinin sözdizimlerinde temel öğeler önce, yardımcı öğeler sonra gelir (Ana yargı, önce; açıklama / betimleme, sonra...). Türkçenin sözdiziminde ise yardımcı öğe önce, temel öğe, sonra gelir (Açıklayıcı / betimleyici öğeler önce, ana yargı sonra...).

Dilleri birbirinden ayıran, onları ayrı birer anlaşma aracı olarak geliştiren; anlatımlarındaki bu kendine görelik, değişik yapı özelliğidir. Ulusun dilsel yeteneği bu düzlemde kendini gösterir...

Türkçenin belirgin özelliklerinden biri, sözdiziminin duruluğunda görülür. Bu, Türkçenin, sözdizimsel yapısıyla birlikte, kısa anlatımı seven bir dil olmasının sonucudur. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, Türkçenin bu niteliği konusunda, "Türkçe söylenir söylenmez anlaşılan bir dildir." diyor ve bu anlaşılırlığı, Türkçede "Parantez" denilen dil olgusunun bulunmamasına bağlıyor...

- "Ulusu yaşatan büyük ölçüde dildir." "Dil çok karışık bir yapıya ve sayısız belirtilere bağlıdır. Onları değiştirmeye ve uyarlamağa kalkışacaklar ancak bilginler olabilir." diyen Ferdinand De Saussure'ün görüşünü değerlendirir misiniz?

ULUSAL VARLIĞIN ANA BELİRLEYİCİSİ OLAN DİLİN DEĞİŞTİRİLİP GELİŞTİRİLMESİ

- Toplumlar birtakım dış etkilerle değiştikçe, diller de kimi yönleriyle değişip gelişirler. Bunu görmek için, ilkel / az gelişmiş toplumlarla ileri toplumların dillerine bakmak yeterlidir.

Gerçekten dil değişmese, ilerleme olmazdı. Düşüncenin / bilimin değişmesi dilin de değişmesi demektir. Çünkü "düşüncelerin gelişmesi, yeni yeni düşüncelerin doğmasıyla kültür alanında da yükselmeler olmakta, ortaya çıkan yeni kavramlara bulunan karşılıklar, dilin sözvarlığını geliştirip değiştirmektedir." (Dr. K. İmer)

Çağdaş dilbilimin görüşü budur. Saussure'ün biraz çelişkili biçimde ele aldığı görüş ise, Berke Vardar'ın da belirttiği gibi, XIX. yüzyılın anlayışını yansıtmaktadır.

Peki, dillerin değişmeyen / hep aynı kalan yönleri yok mudur? Vardır. Dillerin değişmeyen yönleri, özyapılarını oluşturan dizgesel nitelikleri, başka bir deyişle, temel özellikleridir. Örneğin, sözcük yapısı bakımından Türkçe, eklemeli; Arapça, bükünlü bir dildir. Türkçede yapım ekleri, değişmeyen köklere getirilir: göz-lük, bil-gi.. gibi. Arapçada ise kökler, sözcük yapımı sırasında, önemli değişmelere uğrar: şekil, teşkil, teşekkül, müteşekkil, eşkal, teşkilât, teşekkülât.. gibi.

Dillerde, anlatımın ana çatısı (öğe sırası) da değişmez.

Kısacası dilin bir değişmezlik ekseni, bir de değişebilirlik yönü var. Dilin değişmesinde ise,

Türkay Korkmaz (Sağda) Dilci - Yazar Rasim Şimşek'le. Trabzon, 21 nisan 1990, yer: Hüseyin Kazaz Kültür Merkezi.

daha çok, onu işleyip geliştiren ozanlar / yazarlar ve bilginler etkili olur.

- "Kişi kendi diliyle düşünür." gerçeğinden yola çıkarak dil - düşünce ilişkisini, Türkçe Anlatım adlı yapıtınızda ele alıp işlemişsiniz. Bunu, izleyiciler açısından değerlendirir misiniz?

DİL - DÜŞÜNCE BAĞLANTISI

- Bir dilbilimcinin (A.Dilaçar) dediği gibi, "Dünya, bireyin ruhunda bir sözlük gibidir; o onu anadiliyle okur". Bu nedenle, bireyin düşünme yeteneğinin gelişimi ile anadili arasında doğrudan bağlantı vardır. Başka bir deyişle, **kişi, ancak anadilinin kendisine benimsettiği düşünme düzeni içinde verimli düşünebilir. Çünkü, kişi ancak kökleri bilinç altına varan anadili sözlerinin aydınlığında nesneleri, kavramları açık seçik görebilir; ancak bu ortamda duruluğa erebilir.**

Bizim anadilimiz Türkçedir. Biz birey olarak da, ulus olarak da Türkçeyle onun kavramları belirtme, yargıları bildirme arasındaki bağı çok iyi kavramak ve bunu sözümüzde, yazımızda yaşamak durumundayız. Çünkü açık seçik düşünmek, düşünceyi yaratıcı kılmak; kısaca dil içinde kendini var etmek buna bağlıdır. **İsmet Zeki Eyuboğlu**'nun dediği gibi, "bizim dil konusundaki başarısızlığımız, kavramlarla dil arasındaki kopmaz bağı gözönünde tutmayışımızdan ileri geliyor. Dili, kavramlardan ayrı bir varlıkmış gibi düşünüyoruz. Dil bir yanda, kavram bir yanda kalıyor."

- Dilde özleşme ya da Türkçeye dönme çabalarının 1910'larda başladığını biliyoruz. Genç Kalemler dergisiyle birlikte Türkçeye dönüş eylemi başlamıştır artık. Bu eylemin ayakları, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla yere basar. Dilde özleşmenin kurumlaşmadan geçtiğini gören Atatürk, TDK'yı 1932'de, kurdurur. Bu tarihten önce 1928'de Arap alfabesi yerine Latin Alfabesi alarak dilde özleşme için önemli bir adım atar.

Tarihimizdeki bu olayı nasıl açıklarsınız?

TÜRKÇENİN YENİ GELİŞİM SÜRECİNDE YAZI DEĞİŞİKLİĞİNİN ÖNEMİ

- Falih Rıfkı, "ATATÜRK VE DİL" başlıklı yazısında, "Dilde ilk şart, yazıyı değiştirmek ve Türk kafasını Arap kültür kaynaklarına esir olmaktan kurtarmaktı." der. Yazı değişikliği, Türkçenin, kendi benliğine kavuşturulması çabalarının "önkoşulu" durumundadır. Yazı değiştirilmeseydi, Türkçenin "kendine dönüşü" sağlanamayacağı gibi, "eğitim" sorunu da çözülemezdi. Dolayısıyla, Türk toplumu, hızlı uygarlaşma sürecine giremezdi. Çünkü **Türk eğitiminin, dolayısıyla da, Türk düşüncesinin gelişme sürecinde en önemli engeli, "eski yazı" oluşturmakta idi.**

Bedia Akarsu'nun anlatımıyla, "Atatürk'ün ereği uygarlık yolunda her alanda yenileşmedir; iyiye, güzele doğru değişmedir, her şeyden önce de düşüncenin değişmesidir, ulusun her bireyini düşünebilen insanlar yapmadır." Bunun için, Türkçenin ses düzenine uygun, kolay öğrenilip öğretilir bir yazıyla, eğitimi yaygınlaştırmak gerekiyordu. Yalnız Türkçe sözcükler gözönünde tutularak oluşturulan "Yeni Türk Yazısı", bunu sağlamıştır.

- "Dil, ulusallığın temel taşlarındandır. Bu yüzden dillerin varsıllığı ulusların geçmişini / ekinlerini de yansıtır. Dilin varsıllığı deyince akla ses özellikleri, yapı özellikleri ve anlam özellikleri gelmektedir." (Türkçenin Gücü - Doğan Aksan)

Bu özellikleriyle Türkçeyi irdeleyip değerlendirir misiniz?

TÜRKÇE, İŞLENİP GELİŞTİRİLMEYE ÇOK ELVERİŞLİ BİR DİLDİR

- Dil, ulusal varlığın ayrılmaz bir öğesidir. Ulusal benliği oluşturan kültür değerleri, dil içinde yoğrulur, ulusal duygular, ulusal - toplumsal değerler dil içinde varlık kazanır. Kısacası ulusal bilinç, dil içinde uyanır; ulusal benlik, dil içinde yaşanır. Bu nedenle, ulusal kişiliğin oluşup gelişmesinde dilin (anadili) çok önemli bir yeri vardır.

Türkçe, halk kaynağında, başlangıçtan beri duru kalmıştır; konuşma dili olarak çok zengindir. Türkçedeki deyimsel anlatımların bolluğu, bunu apaçık göstermektedir. Nitekim, çağımızın yazarları / ozanları, halk dilimizin bu olanaklarından bol bol yararlanmaktadırlar.

Ancak dili, daha çok, yazarlar / ozanlar, sanatçılar işleyip geliştirir. Sanatçıların elinde yoğrulmamış, işlenip geliştirilmemiş bir dil, çağdaş kavramları yeterince karşılayıp da yüksek bir uygarlık dili olamaz. Çünkü dil, anlam inceliklerini, yeni anlatım olanaklarını, deyiş güzelliğini sanatçı yazarların / ozanların elinde kazanır.

Yalnız, dilin; bilinçle, sağduyuyla işlenmesi gerekir. Bu ise, dilin iyi tanınmasını; onun ana niteliklerinin, temel kurallarının, gelişme yönünün doğru görülmesini gerektirir. Eğer Fuzulî, Bakî, Nef'î gibi büyük sanatçılarımız; Türk dilini, kendi kuralları doğrultusunda işleyip geliştirselerdi, bugün Türkçe, yeryüzünün en ileri kültür dili olurdu...

Bununla birlikte Türkçe, bugün, işlenip geliştirilmeye çok elverişli bir durumdadır. Eklemeli bir dil olarak sözcük türetmeye elverişli olması, bileşik sözcük oluşturmaya yatkın bulunması nedeniyle Türkçe, çağdaş bilim / uygulayım ve sanat kavramlarını kolayca karşılayabilmektedir. Atatürk'ün koyduğu ilkeler doğrultusunda verimli bir üretkenlik sürecine girmiştir.

- Değişik Öğretim kurumlarında görev yaptınız. Öğretim programları, "anadili öğretimi"ni vermede yeterli mi sizce? Bu konuda çözümleriyle birlikte önerilerinizi almak istiyorum.

ORTA ÖĞRETİM KURUMLARINDA ANADİLİ ÖĞRETİMİ NE ÖLÇÜDE VERİMLİ?

- Kişinin, kendini anlatma / başkalarını anlama konusundaki başarısı, anadilinde yeterliğine

bağlıdır. Anadilini ustaca kullanabilen kişi, kendini anlatmada da başkalarını anlamada da güçlük çekmez.

Öte yandan eğitim - öğretimin tek etkili aracı, anadilidir. Anadilindeki yetersizlik, eğitimin bütün alanlarında olumsuzluğunu gösterir..

Böyleyken, okullarda anadili eğitimine yeterince önem verilmiyor. Olumsuzluğun birazı, programların yapısından / ders kitaplarından, birazı da öğretmenlerin tutumundan kaynaklanıyor. Burada, özellikle edebiyat öğretimi üzerinde - çok kısa olarak- durmak isterim:

Bilindiği gibi, edebiyat, anadiline dayanan bir güzel sanattır (İnsan dili aracılığıyla gerçekleştirilen bir sanatsal bildirim" Ö.Başkan).

Bundan dolayı **edebiyat öğretiminin, bir yandan anadili öğretimi, öte yandan güzel sanat eğitimi olarak gerçekleştirilmesi gerekir. Bu eğitimi alan gençler, anadilini başarıyla kullanabilme becerisi yanında, okuyacakları edebiyat ürünlerinde güzelliği başlı başına bir değer olarak tatma yeteneğini geliştirmelidir.** Başka bir deyişle edebiyat öğretimi,bir yandan gencin kişiliğinde anadili eğitimini beslemeli, öte yandan da ona "estetik" değer kazandırmalıdır.

Kanımca, bugünkü edebiyat öğretimi, bunların ikisini de veremiyor. Bu öğretimi, öncelikle bilgi yükleme işi olmaktan çıkarmak gerekir. Prof. Dr. Mehmet Kaplan, EDEBİYAT DERSİ başlıklı yazısında şöyle diyor:

"Bence, ilkokuldan itibaren Türkçe ve edebiyat derslerinde öğretmenlerin başlıca vazifesi, güzel metinleri tekrar tekrar okutmak, hattâ ezberletmek olmalıdır. Musikî ve dans da böyle belli parçaları tekrarlamakla öğrenilmiyor mu?

Tarih, edebiyat bilgisi ve açıklamaya çok defa lüzum yoktur. Güzel bir âbideyi seyrederken, ne mimarını, ne yapıldığı tarihi, ne de hangi kaidelere göre inşa edildiğini düşünürüz. Musikî eserlerinin çoğunu da böyle dinleriz.

Öğrencilere her şeyden önce güzel eserleri doğrudan doğruya tattırmalıdır. Bilgi daha sonra gelir..."

Bu sorunun çözümü konusundaki düşüncelerim, kısaca şöyle:

a) Programlarda / ders kitaplarında, gençlerin, dil / içerik yönünden yadırgamıyacakları parçalara ağırlık verilmeli.

b) Edebiyat dersleri, "sözcük ezberleme" / "terkip" çözme ve "bilgi yükleme" anlayışından kurtarılmalı.

c) Ele alınan metinler sözdizimsel açıdan da değerlendirilmeli..

d) Kulak eğitimini sağlamak üzere, metin seslendirme çalışmaları yaptırılmalı.. Teksesli, çoksesli sunuş çalışmaları yapılmalı.

- Ortaöğretim kurumlarında dilbilgisi bağımsız bir ders mi olmalı, yoksa bugünkü uygulamadaki gibi Türkçe / edebiyat dersleri içinde mi verilmeli?

ORTAÖĞRETİMDE DİLBİLGİSİ ÖĞRETİMİ NASIL OLMALI?

- Dilbilgisi öğretimi, kişiye, duyup düşünmede, konuşup yazmada dili doğru kullanma becerisini kazandırmayı amaçlar. Dili doğru kullanabilmek ise, onun kavram - yargı düzlemlerinde çok iyi tanınmasını gerektirir.

Burada, "dili tanımak", öğretmen için ayrı, öğrenci için ayrı anlam taşır:

Öğretmen için dil, hem bir "bilgi" konusudur, hem de etkin bir anlatım aracıdır. Öğretmen, dili; **"doğru, güzel, etkili kullanabilme" becerisinin ötesinde, "soyut bir varlık" olarak** da iyi tanımak durumundadır.

Öğrenci ise dilbilgisini, dil üzerine soyut **bilgiler edinmek için değil,** bu anlatım aracını duyup düşünmede, **çevresinde** olup bitenleri algılayıp yorumlamada doğru kullanabilmek için okumaktadır. Gerçekten dilbilgisi öğretimi, öğrenciye, dili, kullanım alanında beliren özellikleriyle bir bütün **olarak** tanıtmayı amaçlar.

Bu nedenle **ben, Türkçe ve edebiyat derslerinde dilbilgisinin (okuma, metin inceleme etkinliklerinin dışında) bağımsız bir ders olarak işlenmesini doğru bulmuyorum. Çocuktaki / gençteki**

50. yılda 17 nisan

Enver ATILGAN

Yedi veren güller gibiydin
Açardın her 17 Nisan'da
Aydınlanırdı ülkemin yüzü

Doğurgan bir ana
Tükenmez bir kaynaktın
Akardın bozkırlara
Emzirirdin çorak toprakları
Yeşile bürünürdü
Dağ, taş, ova

Göç yoktu
Akın vardı kırk bin köye
Davullarla zurnalarla
Zeybeklerle halaylarla
Coşkulu bir akın

Bir kutsal imece başlamıştı
İşliklerde
Dersliklerde
Tarımda

Kabuk değiştirecekti köylerimiz
Yarıda kalmasaydı
Bu kutsal imece

Kapanmış olmasaydı
Köy Enstitüleri
Bugün yaşam fışkıracaktı kırk bin köyden
Ne bir bilisiz insan olacaktı ülkemde
Ne de öğretmensiz köy.

Yücel'le yüceleşen
Tonguç'la gelişip kökleşen
17 Nisan

Çağdaşlığa adım atışın
Bilisizlikle savaşın
İnsanca yaşayışın
50. yıldönümü

dil gelişimine uygun düşen, bu öğretimin, gerçek yaşamdaki gibi işlevsel kılınmasıdır.

Bu konuda, Özcan Başkan'ın "Bildirişim" adlı kitabından yararlanılabilir.

- "Konuşma Dili - Yazı Dili" denen ikilik her dilde var mıdır, yoksa yalnız Türkçeye mi özgü bir durum? Sizce, bu iki dili içine alan bir dil olmaz mı?

KONUŞMA DİLİ - YAZI DİLİ

- Konuşma; duygu, düşünce ve dilekleri sözle karşılıklı ortaya koymaktır.Konuşma, düşüncelerin / duyguların doğal akışına göre biçimlenir. Bu eylem, çoğu kez, durup düşünmeğe, söyleneceklere çekidüzen vermeğe elverişli değildir. Konuşma, sürekli akar.

Konuşmanın üstünlüğü, bu eylemde dilin, sesli olmasıyla yüz yüze kullanılmasındadır. Ayrıca, konuşmada doğal dil öğeleri (yüzsel imler, vb.)nden yararlanılır.

Yazılı anlaşma, "söz'ün saptanıp saklanması" gereksinimden doğmuştur. Yazma eylemi, durup düşünmeğe, söyleneceklere çekidüzen vermeğe elverişli bir ortamda gerçekleşir.Yazılı anlatımda kişi, sözcüklerini özenle seçer, dilediği gibi tümceleştirir. Gerek duyarsa, düşüncesini tam yansıtmayan sözcükleri değiştirir; en iyi anlatıma ulaşıncaya dek çaba gösterir.

Yazılı anlatımın üstünlüğü, dilbilgisi kurallarına göre oluşmasındadır. Gerçekten okurun, metni doğru kavrayıp seslendirmesi için, yazar, düşüncelerini, dil kurallarına uygun olarak yazıya geçirir.

İşte kısaca belirtilen bu nitelik ayrılığından, "konuşma dili" ile "yazı dili" birleşemez; ama, birbirine yaklaşabilirler. nitekim Osmanlıca döneminde konuşma dili ile yazı dili arasında uçurum vardı. Bugün, bu iki dil, birbirine oldukça yakındır. Bunu da bir yandan eğitimin yaygınlaşması, öte yandan da konuşmanın roman, öykü.. gibi türlere girmesi sağlamıştır.

"Konuşma dili - yazı dili" ayrılığı, her dilde vardır.

- Bir başka önemli sorunu gündeme getirmek istiyorum. Dilimizde yazım birliğini nasıl sağlayabiliriz?

YAZIM BİRLİĞİNİN SAĞLANMASI

- "Yazım" sorunu, bir yandan yazı değişikliği, dilde özleşme konularıyla, öte yandan da "eğitim" sorununun çözümü ile bağlantılıdır.

Biraz önce, ilgili soruya karşılık verirken de belirttiğim gibi, yeni yazı, yalnızca Türkçe sözcüklerin ses özelliklerine göre oluşturulmuştur. Bu yazıyla, yabancı sözcüklerin yazımında güçlük çekilmesi doğaldır. Örneğin, "öldürme" anlamına gelen "katil" sözcüğü ile "öldüren" anlamına gelen "katil" sözcüğünü yazımca ayırdetmek güç...

Türkçe, yabancı sözcüklerden arındıkça, bu konudaki yakınmalar azalacaktır.

Kimi yazım sorunları, Türkçe sözcüklerin yazıya yanlış geçirilmesinden ileri geliyor: "dolu" yerine, "toli" yazmak gibi. Kolayca anlaşılacağı gibi, bu, bölge ağzının yazıya geçirilmesidir. Düzelmesi ise, büyük ölçüde eğitim sorununun çözümüne bağlıdır...

Yazım birliğinin sağlanmasına gelince; bu, uygulamada tutum birliği ister. Bu da ülke genelinde bir "Yazım Kılavuzu"na bağlanmayı gerektirir. Ancak, "Yazım Kılavuzu"ndaki kurallar, sık sık değişmemeli. Yoksa, bireyler, "eski kurallar"la "yenileri" arasında bocalar.

- "Kimi yazarlar yalnızca sözcükleri yenilemekle dillerini Türkçeleştirdiklerini sanıyorlar." (Türkçe Anlatım) "Dil devriminden bu yana Türkçe, birtakım sözcüklerini yenilemiyor; toplumsal yapıdaki değişmenin doğal sonucu olarak, bütünüyle kendini yeniliyor." (Türkçe Sözdizimi)

Yukarıda okuduğum tümceler yapıtlarınızdan alınmıştır. Bu saptamalarınızı da dikkate alarak Türkçenin en önemli sorunu nedir diye sorsam?..

TÜRKÇENİN EN ÖNEMLİ SORUNU

- Türkçenin bugün en önemli sorunu, söz örgüsünde görülmektedir. Bu, kısaca, "Türkçenin sözcük bakımından durulması konusunda gösterilen çabaların anlatım alanında gösterilmemesi" diye özetlenebilir.

Konuyu, şöyle açabiliriz: Birçokları, eski sözlerle düşünüp yeni sözlerle söyleyip yazma çabasına giriyor. Oysa eski sözlerle düşünen, yeni sözlerle konuşup yazamaz. Yeni söz, yeni bir örgü gerektirir.

Bu konuda çeşitli dergilerde ürünleri yayımlanan ünlü yazarlardan birkaç örnekle sözümü somutlamak isterim:

"Bir avuç aydının, sanatçının, bilim adamının, eğitimcinin çırpınması ise etkisiz kalmaya yargılı kılındı."

"Bugün o frenkçe sözcüğü (envestisman) kullanmak kimsenin usuna gelmiyor artık."

"Bizi şaşırtacak denli çelişkileri olan da yine insanın kendisidir."

"Okur azalmasında, edebiyat yapıtı satışlarının durmasında kendisi için yazan, okuru okumaktan, edebiyat yapıtından beğeni almaktan soğutan yazarların kusuru, bilindiğinden çok fazladır."

"Şiir diye sunulan 'manzaralar', bir romanın derin kültürünü besleyecek değin zengin röportajlardır."

Bu tümcelerde altı çizili sözcüklerin anlatımı sevimsizleştirdiği apaçık görülmektedir. Bu, eski sözcüklerle düşünüp yeni sözcüklerle anlatmaktan ileri geliyor. Oysa, bir yargı ya da düşünce, hangi anlatım düzeni içinde varlık kazanmışsa, o düzen ve örgü içinde deyimlenmek ister.

Osmanlıca düşünüp Türkçe yazmak, Türk toplumunun baş sorunudur ve kökleri çok derinlere gitmektedir. Türk toplumunun yüzyıllarca gerçek bir düşünce düzeni kuramamasının en önemli nedeni, budur. Eğer Türk toplumu başından beri kendi diline (Türkçeye) dayansaydı, çağdaş bilim ve uygarlık tarihindeki yeri, bugünkünün çok üstünde olurdu.

- Büyük ozan Fazıl Hüsnü Dağlarca, "Türkçem, benim ses bayrağım!" derken, bir Fransız düşünürü de, "Dilim yurdumdur" diyor. Siz bu konuda ne söylemek istersiniz, Sayın Şimşek?

DİLİM, EVRENSEL KİMLİĞİMDİR

- Dil, düşünce özgürlüğünün, duyarlığın, yaratıcılığın belirleyicisidir. Bilimsel buluşlar da sanatsal yaratışlar da dil içinde var edilir, dille kuşaktan kuşağa aktarılıp yaşatılır. Kültürel değerlerin başlıca taşıyıcısı olan dil, ulusal varlığın temelidir.

Türkçe, benim "bilinç evrenim"dir. Benliğimin nice seslerle yoğrulduğu bir evren. Düşüncelerimin arındığı, duygularımın durulduğu aydınlık bir evren. Daha yerinde bir deyişle, "dilim" kimliğimdir; bireysel, ulusal, "evrensel kimliğim".. Bunun için onu yürekten sever sayar, tüm değerlerin üstünde tutarım.

- Söyleşi için çok teşekkür ederim.

- Ben de teşekkür ederim. ●

öykü

düş ve gerçek

● **M. Nacl ÜNVER**

Mevsim yazdı, o gün oldukça kalabalıktı adliye koridoru. Duruşma salonunun kapısına yakın bir yere dikilmiş sırasını bekliyordu. **Ayşe** ve anası **Hatice**, birkaç metre ileride ve tam karşısındaydılar. Zaman zaman yere eğmek zorunda kalıyordu başını, onlarla gözgöze gelmemek için.

Açtığı dördüncü davaydı bu. İlkini tanıklar bildiklerini söylemedikleri için kaybetmişti. Sonrakileri de yeni bir boşanma nedeni gösteremediği için kaybettiğini söylemişti yargıç. Aslında **Ayşe**'yle aralarındaki kavga ve gürültüyü bilmeyen kalmamıştı kasabada. **"Bizim yüzümüzden yuvaları yıkılmasın"** demişti tanıklar. Sanki ortada doğru - dürüst bir yuva kalmıştı da! Aslında herşey şu **Hatice**'nin başı altından çıkıyordu. Tanıkları da o etkilemişti büyük ölçüde. Her karşılaşmalarında **"Salim! Salim! Gül gibi kızımı alıp da soldurup attın. Bunu yanına bırakmayacağım senin! Sürüm sürüm süründüreceğim!"** diyordu.

Gerçekten de dediğini yapmıştı **Hatice**. Gençliğinin en güzel yedi yılını mahkeme kapılarında geçirmişti onun inadı yüzünden. Üstelik bundan sonra da ne olacağı belli değildi.

Anası **Döne** kadın bulmuştu **Ayşe**'yi ona. O zaman daha onsekizindeydi. Bir gün **"Bak oğlum, karşı mahallede güzel bir kız var, adı Ayşe, daha onyedisinde, üstelik becerikil de. Kaçırmayalım şunu."** demişti. İşte bu sözlerden sonra başlamıştı herşey. Kanmıştı anacığının sözlerine. Gönlü akıvermişti **Ayşe**'ye. Neler düşlemişti birliktelikleri için. Ne var ki hiç bir şey düşlediği gibi olmamıştı. Uzun sürmemişti kavgaların gürültülerin başlaması. Çareyi boşanmakta bulmuştu sonuçta. Bulmuştu da bir türlü anlatamamıştı kimseciklere derdini.

"Salim Uslu!" diye haykırmamıştı şu mübaşir de. Bu gidişle geç kalacaktı işe. **"İki saate kalmaz gelirim"** demişti **Ömer Usta**'ya. Kızdırmamalıydı Usta'sını. Çocuk denecek yaşta başlamıştı onun yanında işe. Herşeyi ondan öğrenmişti. İlk zamanlar **"Oğlum Salim penseyi getir! Oğlum Salim çekici getir!"** diye sert buyruklar veren **Ömer Usta**, şimdi **"Salim Usta şu Ford'un kaportasını düzeltir misin?"** diyordu. Herşey değişmişti artık. Ama değişmeyen birşey vardı; o da **Ömer Usta**'nın patron oluşuydu. Biraz sermaye edinse ayrı bir dükkan bile açardı. Ama şu işleri yoluna koymadan yapamazdı böyle birşey.

"Salim Usluu! Ayşe Usluu!"

Hemen fırladı yerinden. Sonuçta gelmişti sırası. Kapıda karşılaştı **Ayşe**'yle. Yüzüne bile bakmadan geçip aldı salondaki yerini. **Ayşe** tam karşısına dikilmişti. Yargıcın **"oturun!"** demesini bekliyordu ikisi de. Salona nasıl girilip çıkalacağını, yargıçla nasıl konuşulacağını biliyordu artık. Eee... Az mı gitmişti buralara. Başını dosyaya iyice gömmüştü yargıç. Belliydi birşeyler incelediği. Bir süre sonra gözlerini dosyadan ayırıp, **"oturun!"** dedi ikisine de. Bu buyruk üzerine oturuverdiler yerlerine. Sonra yargıç;

"Dosyanızı inceledim, duruşmayı bitireceğim. Son olarak ne diyorsunuz?" dedi. Yeniden ayağa kalktı ikisi de. Bu kez yargıç **Salim**'e dönüp; **"Önce sen!"** dedi. **Salim**;

"Ben boşanmak istiyorum Hakim Bey" diye karşılık verdi hemen. Sonra **Ayşe**'ye döndü yargıç; **"Ya sen?"**

Ayşe kısa bir duraksamadan sonra arkasına döndü yavaşça. Anası **Hatice** oturuyordu arkada, bir kaç sıra geride. Belli ki yardımını gereksemişti anasının. İmdadına yetişti sonuçta **Hatice** kızının. **"Hayır diyeceksin!"** dedi yavaşça. **Ayşe** de anasından aldığını olduğu gibi iletti yargıca. **"Hayır"** diyebildi sadece.

Yargıcın kızdığı belliydi. Ama belli etmemeye çalışıyordu.

"Neye hayır kızım?" dedi.

Ayşe uzunca bir duraksamadan sonra yeniden döndü anasına. **Hatice** bu kez sesini biraz daha yükselterek; **"Ben boşanmak istemiyorum desene kızım!"** diye çıkıştı kızına.

Yargıcın tepesi atmıştı artık;

"Bana bak kadın! Sen mi davalısın, yoksa kızın mı?" diye haykırdı.

Salonda yankılandı yargıcın sesi. Hemen başını yere eğdi **Hatice**, kıpkırmızı olmuştu suratı. Belliydi korktuğu. Bu kez yargıç **Ayşe**'ye dönüp;

"Evet, şimdi söyle!" dedi. **Ayşe**;

"Ben boşanmak istemiyorum Hakim Bey!" diye karşılık verdi.

"Neden?..

"Ben kocamdan vazgeçmem!"

"Peki" dedi yargıç. Sonra da önündeki dosyaya yeniden gözatıp; **"Bak oğlum Salim. Belki özde sen haklı olabilirsin ama, evvelce açtığın bu davada yenibir boşanma nedeni gösterip, kanıtlaman gerekirdi. Çünkü Medeni Kanun böyle diyor. Sen bunu yapamadın. Bu nedenle de kaybettin davayı."**

Salim sarsıldı yargıcın bu sözleri üzerine. Gözleri kararadı, kulakları uğuldamaya başladı. Uzunca bir süre geçti kendini toparlaması için. Sonra;

"Ama Hakim Bey, yedi yıldır ayrıyız biz. Nasıl boşanma nedeni doğacak ki aramızda?"

Yargıç bu kez kaşlarını çatıp;

"Daha önce söyledim, kanun böyle diyor oğlum!" dedi sertçe.

"Peki efendim, kanun değişemez mi?"

"O bizim işimiz değil! O işle Adalet Bakanlığı ilgilenir." dedi yargıç.

Tartışmanın bir yararı yoktu. Yapılacak bir iş kalmamıştı artık.

"Peki efendim" diyebildi yavaşca.

Yargıç bu kez **"Gidebilirsiniz"** dedi ikisine de. **Ayşe** ve anası hemen yürüdüler kapıya doğru. Oldukça keyifli görünüyorlardı. Onları arkadan izleyen **Salim**, üzerinde yılların yorgunluğunu taşıyan yaşlı bir adam gibiydi. İyice çökmüştü omuzları. Dizleri zor taşıyordu gövdesini. Böylece salondan çıkıp koridora geçerek güçlükle ulaşabildi dışarıya. Beklemeye başladı adliye binasının önünde. Şaşkındı, bilemiyordu ne yapacağını. Bir süre sonra **Ömer Usta**'ya verdiği sözü anımsadı. **"İki saate kalmaz gelirim"** demişti. Fazlaca gecikmeden gitmeliydi tamirhaneye. Yürümeye başladı hemen.

Herşey bitmişti. Tıkanmıştı tüm yollar. En iyisi çekip gitmeliydi şu kasabadan. Ya **Zeynep? Zeynep** ne olacaktı? Onu almadan bir yere gidemezdi. O da **"Ben nikahsız gelmem!"** derse ne yapacaktı?.. Çözüm arayışlarıyla doluydu kafası.

Çekiç sesleriyle uyandı düşlerinden. Gelmişti tamirhanenin önüne. **Nafi Usta** bir süre önce bırakılan mavi Ford'un kaportasını düzeltiyordu. Çıraklar **Taki** ve **Turan** bir murat otonun döşemesiyle uğraşıyorlardı. Yardım etmeliydi **Nafi Usta**'ya. Hiç birşey söylemeden geçip girdi içeriye.

Nafi Usta, tamirhanenin kıdemlisiydi. Herkesce sevilirdi. **"Baba"** derlerdi ona. Anlamıştı **Salim**'in başına gelenleri. Elindeki çekici bırakıp bir süre baktı arkasından. Sonra da kafasını sağa sola sallayıp yeniden başladı çalışmaya. **Salim** elinde çekiçle dönüp geçti karşısına. O da başladı çalışmaya. Durdu **Nafi Usta**; sonra da;

"Geçmiş olsun Salim" dedi.

Salim bıraktı çekici elinden, şaşırmış gibiydi;

"Nereden öğrendin baba!"

"Baksana yüzüne evlat, sapsarı kesilmişsin. Ölüm yok ya ucunda. Bakarsın herşey düzelir bir gün."

"Biliyorsun, tam yedi yıldır uğraşıyorum baba."

"Olsun gerekirse yedi yıl daha uğraşırsın. Gençsin, önünde uzun yıllar var."

Yanıt vermedi **Salim**. Başını sağa sola sallayıp, elindeki çekici bu kez daha hızla vurmaya başladı kaportaya. Çekiç darbeleri giderek şiddetleniyordu. Bir yandan da söylenmeye başlamıştı:

"Kanunmuş!"

Daan... daan... daan...

"Sanki Allah yapısı!"

Daan... daan... daan...

"Değiştirirsin olur biter!"

Daan... daan... daan...

Kaporta çekiçlemiyor da birini dövüyor gibiydi.

Nafi Usta ve çıraklar çalışmayı bırakmışlar, onu izliyorlardı.

Bir süre sonra, **Ömer Usta** koşarak geldi içerden. Başına dikilip; **"Ulan oğlum parçalayacaksın gâvurun malını! Nedir derdin?** diye haykırdı. Durdu, **Ömer Usta**'nın bu haykırışı üzerine. Önce çevresindekileri süzdü. Öfkeliydi bakışları. Sonra elindeki çekici rastgele fırlatıp, koşar adım uzaklaşmaya başladı.

Bir süre baktılar arkasından. İyice uzaklaştıktan sonra **Ömer Usta: "Yine kaybetmiş olmalı davayı"** diye söylendi. **Nafi Usta** da başını salladı onu onaylarcasına. **Taki** ve **Turan**'ın birşey anlamadıkları belliydi. Sonra **Ömer Usta "Herkes işine baksın"** dedi oradakilere. Bunun üzerine herkes yeniden başladı çalışmaya.

Kasabanın meydanına geldiğinde soluk soluğaydı. Bir yere oturup, toparlanmalıydı. Park bulunduğu yere çok yakındı. Girip, dinlenmeliydi burada. Tam ortasında bir **Atatürk** anıtı bulunan bu parkta kimsecikler yoktu. Oldukça ağaçlık olmasına karşın, anıtın bulunduğu yer görülebiliyordu meydandan. Anıtın tam karşısındaki bir banka atıverdi kendini. Sonra da düşünmeye başladı, avuçlarının içine alıp başını. Ne yapacaktı bundan sonra?

çiçekler ve kadınlar

Kâmil AYDEMİR

ben ayıramam
çiçeği kadından
kadını çiçekten
kadın ve çiçeklerin
isimleri de içiçedir
beslenerek bu gerçekten

suladıktan sonra
kadını sevgiyle
filiz sürer
yaz kış demeden
ve en görkemli anında
çiçek açar karşılık beklemeden

Oysa, ne düşler kurmuşlardı **Zeynep**'le. Evleneceklerdi boşanır boşanmaz. Bir dükkan açacaktı kendisine. **Ayşe**'nin veremediği çocuğu, **Zeynep** verecekti ona. Ne diyecekti şimdi **Zeynep**'e? Çok üzülecekti kızcağız. Artık başka bir dava da açamazdı. Öyle anlaşılıyordu yargıcın açıklamalarından. **"Medeni Kanun böyle diyor"** demişti yargıç. Arkasından da **"Kanunu değiştirme işiyle Adalet Bakanlığı ilgilenir"** diye eklemişti. Ama böyle eli kolu bağlı da duramazdı. Birşeyler yapmalıydı. Duyurmalıydı sesini herkese. Ama nasıl? Tam bu sırada bir düşünce belirdi kafasında. Bir şeyler keşfetmişcesine heyecanla kalktı yerinden. Önce eve gitmeliydi. Fazla uzakta değildi ev. Yürümeye başladı koşarcasına. Kısa bir süre sonra evin bahçe kapısındaydı. Anasıyla karşılaştı girişte. Kapıönünü süpürüyordu kadıncağız. Hiç birşey söylemeden daldı içeri. Hızla geçerek bahçeyi ulaşıverdi eve. Şaşırmıştı **Döne Kadın**. Bir anlam verememişti oğlunun bu davranışına. Oysa başka zaman böyle mi yapardı? Her gördüğü yerde **"Nasılsın anacağım?"** diye hatırını sorar, elini öperdi. Bugün rüzgar gibi geçmişti yanından. Üstelik hiç bir şey söylemeden. Mutlaka bir şeyi olmalıydı.

Öğrenmeliydi olup biteni. Koşarak gitti arkasından. Eve girdiğinde dolaşıp duruyordu. Salonda birşeyler aradığı belliydi.

"Ne var oğlum, hayrola?" diye sordu merakla. Hiç duymuyor gibiydi **Salim**. Bu kez sesini biraz daha yükselterek;

"Evladım Salim, söylesene neyin var?" dedi. Yüzüne bile bakmadı anasının. Sonra mutfağa daldı. Kadın da girdi arkasından. Korku dolu gözlerle izliyordu oğlunu. Ama o aldırmıyordu anasına. Bu arada tezgahın üzerinde duran, büyükçe bir karton kutuya takıldı gözü. İşine yarayabilirdi bu. Hemen alıp, üç - beş parçaya ayırdı. Kadının içindeki korku iyice büyümüştü.

"Aman Salim'im, yapma kurbanın olayım!" diye yalvarmaya başladı bu kez. Artık kızmıştı anasına.

"Sus!" dedi. **"Sen karışma işime!"** Kadın çaresiz sustu. Tezgahın üzerindeki ekmek bıçağına ilişti **Salim**'in gözleri bu kez de. Kaptı bıçağı. Artık panik başlamıştı kadında. **"Amanıın!"** diye haykırmaya başladı avazı çıktığı kadar. Elindeki bıçakla anasının yanına kadar gelip:

"Ben sana sus demedim mi, be kadın! diye payladı anasını. Kadın önce elindeki bıçağa sonra da yüzüne baktıktan sonra;

"Yoksa..." diyebildi korkulu sesle.

"Yoksası ne?"

"Dilim varmıyor söylemeye!"

"Yok bir şey!"

Sonra anasının yanından ayrılıp, daha önce parçaladığı kutunun tezgahın üzerinde duran parçalarından en büyüğünü eline alıp, ötekileri atıverdı yere. Kadın bir türlü kestirememişti ne yapacağını oğlunun.

Salim bir elinde bıçak, diğer elinde kartonla salona girip, oradan da çıkış kapısına doğru yürümeye başladı. Kadın bırakmıyordu peşini. Adım adım izliyordu onu.

Bahçeye çıktığında durdu **Salim**. Sağına soluna bakındı önce. Sonra sokak kapısına doğru yöneldi. Buradaki yaşlı kavak ağacının yanına geldi. İnceleyen gözlerle bakmaya başladı ağaca. Sonra elindeki bıçakla bir dal kesip aldı eline. Önce yapraklarını temizleyip düzeltti dalı. Arkasından, bir metre kadar bir bölümünü kesip eline aldı, geri kalanını atıverdi yere. Kadının kafası iyice karışmıştı. Ne yapacaktı bu oğlan? Karton, ağaç ve bıçak. Bir türlü ilişki kuramamıştı bu üç şey arasında. **Salim** yeniden döndü eve. Salondaki küçük masaya oturup, elindekileri koydu masanın üstüne. Önce biraz düşündü. Sonra gömleğinin cebinden bir kalem çıkarıp, başladı kartonun üzerine yazmaya. Kadın başına dikilmiş, merakla bakıyordu yazılara. Ancak, okuma bilmediğinden anlamıyordu oğlunun yazdıklarını. Oysa **Salim** kartonun üzerine (Büyük harflerle); **"Medeni Kanun'un yeniden gözden geçirilmesi isteğiyle ölüm orucuna başladım. Adalet Bakanı - Seni Duydum! - deyinceye kadar devam edeceğim"** tümcelerini yazmıştı. Önce bir gözattı yazdığı tümcelere. Sonra da ağacı eline alıp, bıçakla bir ucunu yararak, kartonu geçiriverdi yarığa. Tam bir pankart olmuştu elindeki. Bıçağı masanın üzerine bırakıp kalktı ayağa. Yaptığı pankart elindeydi. Biraz olsun rahatlamıştı kadın. Bıçağı yanına almadığına göre kıymayacaktı canına. Ya da almayacaktı birinin canını. Ama ne yapacaktı?

Hızla çıktı içerden **Salim. Hiç** arkasına bakmadan bahçeyi geçip, çarşıya doğru yol aldı. Arkasından çıkan **Döne** kadın, gözden kayboluncaya kadar baktı ona. Gitmemişti merak ve kaygısı. En iyisi kocasına haber vermeliydi. Komşusu **Emine**'nin küçük oğlu **Mehmet'le** haber salabilirdi.

"Emine huu!" diye haykırdı kapı önünde. Uzun sürmedi **Emine**'nin dışarıya çıkması.

"Nevar? Ne oluyor Döne Kadın?" diye karşılık verdi komşusuna.

"Bizim Salim..."

"Ne olmuş Salim'e?"

"Tuhaf bir hali var. Elinde bir kazıkla koşup gitti çarşıya doğru."

"Vah! Vah! Yoksa aklını mı yitirdi?"

"Hiçbir şey anlayamadım anam; eline bir kazık, bir de kağıt alıp bir şey demeden çekip gitti."

"Eee... Ne yapacağız şimdi?"

"Senin Mehmet gidip haber versin bizim Bekir'e."

"Sözü mü olur anam" deyip hemen haykırdı **Emine**, kapı önünde oynamakta olan oğluna; **"Mehmet oğlum, git Bekir amcanı bul, Salim ağabeyinde tuhaf bir hal varmış, elinde bir kazıkla çarşıya doğru gitmiş. Haber ver hemen!" Döne kadın** da;

"He yavrum çabuk ol kurban olayım. Süleyman'ın kahvesinde olur Bekir amcan." diye atıldı. Söylenenleri can kulağıyla dinleyen Mehmet;

"Oldu, hemen gidiyorum" deyip koşarak ayrıldı yanlarından.

Salim elindeki pankartı parktaki **Atatürk** anıtının hemen önüne dikmiş, kendisi de gerisine bağdaş kurup oturmuştu. Onu görenler birer ikişer gelip, çevresinde büyük bir halka oluşturmuşlardı. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Her

Desen: Zerrin ENÖN

gelen önce pankarttaki yazıyı okuyor; sonra da yanındakilere **"Ne yapmak istiyor?"** ya da **"Şimdi ne olacak?"** gibi sorular soruyordu. Bu kalabalığın arasında kimler yoktu ki? Babası **Bekir, Ömer Usta, Nafi Usta**, daha niceleri... Kalabalığın en önünde yer almışlardı. Bir ara **Ömer Usta** yakınına kadar gelip;

"Bak oğlum Salim, herşeyin bir çaresi bulunur. Vazgeç bu işten!" diyerek onu döndürmeye çalıştı kararından. Ama boşunaydı. Hiç oralı olmadı **Salim**. Sonra babası **Bekir** denemeye kalkıştı şansını;

"Bak oğlum" dedi. **"Ömer Usta haklı söz eder, vazgeç bu işten. Dostumuz var düşmanımız var!"** Aldırmadı ona da **Salim**.

"Bir de sen dene?!" dedi **Nafi Usta**'ya **Ömer Usta**. **Nafi Usta;**

"Bir fayda sağlayacağını sanmam." diye karşılık verdi.

Zaman akıp gidiyordu. Beklemekten usanan bir grup gidiyor, arkasından başka bir grup geliyordu. Bir türlü eksilmiyordu parktaki kalabalık. Kasabalı için ilginç bir konu çıkmıştı artık. Hiç böyle birşeye rastlamamışlardı. Tadını çıkarıyorlardı sanki.

Ama **Salim** için pek keyifli değildi bu iş. Sabah ağzına bir lokma koymadan gitmişti Adliye'ye. Öğleyin de yememişti bir şey. Midesi kazınıyor, gözleri kararıyordu. Ama herşeye karşın direnecekti. Yemeyecek ve içmeyecekti. **Adalet Bakanı "Seni duydum Salim!"** demeliydi. Kendisi gelmese bile **Vali**'ye göndermeliydi. Hiç olmazsa **Kaymakam** gelmeliydi yanına.

Akşam yaklaşmıştı. Bıkkınlık başlamıştı kalabalıkta. Gelenlerin çoğu geri gitmişti. Yeni gruplar da gelmiyordu artık. Sokakta, kahvede herkes **Salim**'i konuşuyordu.

Jandarmaya ait Jeep'le köyden dönen karakol Komutanı **Çavuş Rafet** de görmekte gecikmedi parktaki kalabalığı. Durdurdu Jeep'i **Çavuş Rafet**. **Onbaşı Ali**'ye;

"Neymiş bu kalabalık? Öğren gel!.. diye buyruk verdi hemen.

"Başüstüne" dedi **Onbaşı Ali**. Sonra da atlayıverdi aşağıya. Arkasından hareket etti Karakol'a doğru Jeep. Fazla sürmedi **Onbaşı Ali**'nin Karakola dönmesi. Soluk soluğaydı içeri girdiğinde.

"Komutanım..." dedi ve yutkundu. Komutan;

"Söyle oğlum!" diye üsteleyince.

"Komutanım ölüm orucu!" diyebildi **onbaşı**.

"Ölüm orucu mu?"

"Evet komutanım."

"kimmiş?"

"Tamirci Salim!"

Tamirci Salim adı biraz olsun rahatlatmıştı komutanı. En azından siyasi yönü yoktu işin. Tanırdı **Salim**'i.

"Pekiyi" dedi. **"Ne istiyormuş?"**

"Adalet Bakanı'nın gelmesini!"

"Ne istiyormuş Adalet Bakanı'ndan?"

"Boşanma Kanunu değişsin diyormuş!"

Şaşırdı Komutan bu söz üzerine. Yine de korkulacak bir şey yoktu. Önceden tahmin ettiği gibi, siyasi bir yönü yoktu olayın. Biraz düşündükten sonra, **onbaşıya** dönerek;

"Yanına iki er al, git getir bu adamı bana." dedi. **Onbaşı Ali "Başüstüne"** deyip, bir selam çaktıktan sonra hızla ayrıldı odadan.

Kısa süre sonra, **Onbaşı Ali** yanında iki erle birlikte parktaki anıtın önündeydi.

"Dağılın!" diye haykırdı onbaşı onlara. Biraz olsun çekildiler kenara. Şaşırdı **Salim, onbaşı** ve erleri karşısında görünce. Beklemiyordu böyle bir şey. Gözgöze geldiler **Onbaşı Ali**'yle. Kararlı olduğu belliydi **onbaşı**nın.

"Haydi kalk!" dedi buyruk verircesine.

"Kalkmam!" diye karşılık verdi **Salim** ona, yorgun bir sesle.

"Neden?" diye sordu onbaşı, sertçe.

"Ben Bakan'ı bekliyorum!" dedi **Salim** bu kez.

"Sen önce bir karakola gel, sonra düşünürüz onu!" dedi **onbaşı**. Arkasından da **"Tutun kolundan kaldırın!"** dedi yanındaki erlere. Koşup, kollarından kavrayarak kaldırıverdiler **Salim**'i erler. Kesilmişti ayakları yerden. Anlamış olacak ki bir yararı olmadığını direnmenin;

"Tamam" dedi, **"Ben giderim, bırakın kollarımı."**

Bu kez **"Bırakın!"** diye buyruk verdi **onbaşı** erlere. Hemen bırakıverdiler kollarını. Dengesini yitirip, sendeledi ayakları yere basınca. Toparlandıktan sonra, çevresindekilere baktı bir süre. Yorgun ve anlamsızdı bakışları. Yürümeye başladı sonra. Belli oluyordu bacaklarının gövdesini zor taşıdığı. Yanından ayrılmıyordu **onbaşı** ile erler. Giderek uzaklaşıyorlardı geride kalanların merak ve kaygı dolu bakışları arasında. Ve bu arada;

"Yaktı kendini!"

"Ne akla hizmet eder bu çocuk?"

"Deli bu oğlan vallahi!"

"Koskoca Bakan gelir mi buralara?"

"Olacağı buydu!" gibi sesler yükseliyordu kalabalığın içinden. ●

dudu kız

F. Kadri GÜL

Dudu kız ud çalar
akşamlar güzel olsun
diye şarkı söyler

Günyorgunu yürek
o çıkmaz sokak
keyiflensin diye biraz

Keyiflensin de avunsun
yalnızlığın o puslu
havasından sıyrılsın

Diye dudu kız ud çalar
akşamlar güzel olsun
diye şarkı söyler.

ceylanlar ülkesinden

● Kezban ŞARVAN

Masmavi bir gökyüzü, yemyeşil bir ova. Beton yığınlarının ulaşamadığı bir yerdeyim. At arabasıyla yolculuk yapıyorum. Çevrem beni büyülüyor. Kuşların sesini duyuyorum. Su sesleri geliyor kulağıma. Çok uzaklardan gelen bir köpek sesi, oralarda birilerinin varlığını haberdar ediyor. Papatyalar açmış; ağaç diplerinde, su kenarlarında... Güneş pırıl pırıl, ortalık sakin.

Bir pınarbaşında duruyor arabacı; "**Gel, su iç, ferahla**" diyor. İniyorum, kana kana su içiyorum: Oh, mis gibi!

Arabacı; "**devam**" diyor. Atlar terli ve yorgun. Kuyruklarını birbirine vurarak yavaşça ilerliyorlar. Yüksek ağaçlarla çevrelenmiş bir yola sapıyoruz. Arabanın çıkardığı sesten ürken kuşlar hep birden uçuşuyorlar; ceylanlar ok gibi fırlıyorlar. "**Huzurları kaçtı, keyifleri bozuldu.**" diyor arabacı.

Konuşamıyorum, düşünemiyorum çevremdeki güzelliği gözlemekten. İlerde, çok ilerde bir duman görüyorum göğe doğru yükselen. Epey gidiyoruz. Taştan, toprak damlı bir küçük kulübe karşımıza çıkıyor. Avlusuna giriyoruz. Arabacı, atları bir kuyu başına bırakıyor; taş merdivenleri çıkarak kapıyı çalıyor. **Döne Ana** bizi içeriye buyur ediyor. İçerden kaynamakta olan sütün kokusu geliyor. Dantellerle süslü bir sedire oturuyoruz. İçimize huzur doluyor.

Döne Ana, bileğimden tutarak beni dışarıya çekiyor. Bir fıstık ağacının dibine kilimleri sermiş, üzerine bir sofra hazırlamış: Yoğurttan, pekmezden, bulgurdan ve etten oluşan nefis yiyecekler... Yemek sırasında hiç konuşulmuyor, sadece **Döne Ana** başıyla işaret ederek arabacıya soruyor: "**Yabancıdır?**" "**He**" diyor arabacı. "**Başım, gözüm üstüne**" derken **Döne Ana**, aksakallı kocası geliyor: "**Hoşgelmişsiniz**" diyerek sofraya oturuyor.

Döne Ana, yünden doldurulmuş bir yatak, yorgan ve yastığı kucakladığı gibi dama çıkarıyor. Oracığa seriveriyor.

Ay ve yıldızlar gülümsüyor yüzüme. Ilık ılık esen yel, yanağımı okşuyor. Yıldızlarla bakışırken içimi kaplayan bir sevgi yumağını gözlerimde duyumsuyorum; gözlerim yavaş yavaş kapanıyor.

★

Kan ter içinde uyanıyorum. Saçlarım sırılsıklam olmuş. Saat 5.30. Odanın ısısı 35°'nin üstünde. Tüm pencereler açık olmasına karşın içerde hiç hava akımı yok. Vantilatör de durmuş. Kalkıyorum, dış kapıyı ardına kadar açıyorum. Dışarısı biraz rahatlamış yalnız iç duvarlar hâlâ

tenezzül

metin güven

işte, orda
ağaçların altında
şüpheli serüvenlerin
usta gölgeleri
nemli birer
yumruk gibi
duruyor
gül ve kibir
kül ve şehvet
göçebe dağlar gibi
ıslak geceler gibi
kandil gibi
duruyor
dar vakitlerin
gücenik kızı,
körpe çığlık,
kaygan tenezzül
orda..

haziran / 90

sıcak, üstelik sivrisinekler de vızıldayıp duruyor.

Bahçeye çıkıyorum. Gece kesilen sular verilmiş. Kap kacak ne varsa dolduruyorum. Betonla döşenmiş bahçeyi serinletmek ereğiyle suluyorum.

Kediler yine çöp kovasını devirmişler. Toparlıyorum. Kapının önüne bırakmak için dışarıya çıktığımda birden sinirleniyorum. Yine çöpler getirilip kapımın önüne dökülmüş; kedi köpek de iyice dağıtmış. Dilime gelen her sözcüğü söyleniyorum. Öğleye doğru sineklerle ve pis kokularla dolu bir hava penceremden evime dolacak ve savaşım başlayacak.

Bir sinek takılacak burnunun dibine. Sırnaşık bir sinek. Seninle durur, seninle gider. Kovarsın gitmek bilmez. Seni çileden çıkarır. Parçalamak gelir içinden. Pis suların aktığı yerler hep yollardır. Yolda yürümek için cambaz olmak gerekir. Başını serinletecek bir ağaç da yoktur caddelerde. Ya evler? Caddelere küsmüş gibi sırtlarını dönmüşler.

Bir yel eser; fırından çıkmış gibi sıcacık, mide bulandırıcı, iştah kesici. Bir yel eser; uzaklardan, çöllerden haber verircesine. Bir yel eser; ağaçları, damları sökercesine. Bir yel eser; yağmur bulutlarını kovarcasına. Bir yel eser; yanık saman kokularını, tandır kokularını, lahmacun kokularını dağıtırcasına. Bir yel eser; mutluluğu, ferahlığı getirircesine, umut verircesine.

Yağmur. Bütün yaz beklenir, dualar edilir bereket sunması için. Sanki küskündür toprağa yağmur. Toprak susuzluktan çatlar. Bir damla suya hasret toprak, bire bin verir işleyene, besleyene, sulayana. Ona kucak açar, suyu verene boz, bakımsız, kısır toprak...

Yağmur. Çok yağar kışın yağmur. Toprağa: **"Al sana su"** dercesine. Toprak doyar da taşar bile. Caddelerde derecikler oluşur. Bayram eder suyun içinde yalınayak, yırtık donlu bebeler. Damlardan çamur akar, boşa gider dama yığılan onca emek.

Yeşil hep aranır. Bir komşumuz var. Geçenlerde kesti onca yıllık güzelim dut ağacını. Balta kesmek istemedi, o yılmak bilmedi, deviriverdi **"küt"** diye. Serçeleri suçladı; sabahın erken saatlerinde konup ötüştükleri için. Şimdilerde sulayıp duruyor boz toprağı tozmasın diye.

Güneş daha kavurucu olmuş. Ay ve yıldızlar değişmeyen, kaybolmayan tek yaratıklar, ceylanlar ülkesinde.

Yeşil gitmiş, herşey tükenmiş.

Umutlar, yeşile kavuşulduğu günde... ●

acemi

Subutay HİKMET

Çocuk daha
Teni kadife
Ölümden korkmayı bile
Bilmiyor daha
Ama korkuyor gölgelerden
geceleri
Çocukluğuna acemi

(O çocuk ben miydim yoksa?)

Genç daha
Değil sağlığının farkında
Bu yıl baba olmuş
Babalığına acemi

(Ben miydim acaba?)

Artık kaşları da ağarmış
Belki altmış
Belki yetmiş
Torunları Lise'de
Son'un yaklaştığını bilse de
Dedeliğine acemi

(Şimdi böyle miyim ki?)

Ölü taze
Tazecik daha
Karanlığına alışamamış
Tedirginliği yalnızlığından
-Ana, baba, kardeşler
Hepsi o tarafta oysa-
Ya da yadırgıyor yerini
Ölümüne acemi

(Böyle mi olacağız yoksa?)

bize gönderilenler

- TOZLARIN DANSI, Bir Düş ve Sonrası, İzzet Kılıçlı, Öyküler, Yazıt Yayınları, Ankara, Temmuz 1990, 110 s.
- CEMRE, Lütfiye Aydın, Öyküler, An Yayınları, Ankara Mayıs 1990, 96 s.
- ÖLÜMSÜZLÜK TOPRAĞINDA, Hasan Akarsu, Şiirler, Şafak Yayıncılık, İstanbul, 1990, 64 s.
- ÇIKMAZ SOKAK, Metin Kökten, Öyküler, İnsanca Yayınları, Samsun, 1989, 191 s.
- ON MERMİ, Metin Kökten, Öyküler, İnsanca Yayınları, Samsun, 1989, 169 s.
- TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI Lise 1, Nurer Uğurlu, Gözlem Yayıncılık ve Matbaacılık Koll. Şti. İstanbul 1990, 334 s.
- TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI Lise 2, Nurer Uğurlu, Gözlem Yayıncılık ve Matbaacılık Koll. Şti. İstanbul 1990, 317 s.
- TAHSİN SARAÇ'TAN ARMAĞAN, Basıma Hazırlayanlar: Ahmet Say - Orhan Asena; Saraç Vakfı Yayınları, Kapak: Orhan Peker, Ankara, Haziran 1990, 150 s.
- KATILIM, Halkevleri Trabzon Şubesi Yayın Organı, Sayı: 1 Nisan 1990, Sayı: 2 Mayıs.- Haziran 1990, Yazışma Adresi: P.K. 105 - TRABZON
- SONSUZ DEĞİŞİM, Abdullah Rıza Ergüven, Düşünceler - Görüşler, Gerçek Sanat Yayınları, İstanbul Ocak 1990, 224 s.
- DEVRİMDEN KONUŞUYORDUK, Şakir Bilgin, Roman, Gerçek Sanat Yayınları, İstanbul, Şubat 1990, 304 s.
- DÜNYAYA EKİLEN CANLAR, Kâmil Aydemir, Şiirler, Gerçek Sanat Yayınları, İstanbul, Ocak 1990, 78 s.
- PARAKAN, Mehmet Demirel Babacanoğlu, Şiirler, Ufuk Yayınları, Adana, Nisan 1990, 63 s.
- YAŞAMAK MASAL DEĞİL, Zeynep Aliye, Öyküler, Gerçek Sanat Yayınları, İstanbul, Nisan 1990, 128 s.
- MAVİ DERİNLİK, Ortak Kitap, Yıl: 2, Sayı: 3, Kitap: 7, Yazışma Adresi: 260 Sokak 80 k. 3/7 Hatay - İzmir
- AKDENİZ ŞİİR, Seçki: 2, Temmuz 1990, Yazışma Adresi: Akdeniz Kitap Kulübü, Belediye İşhanı Antalya
- KARABÜK İÇİN EL ELE, Haftalık Ekonomik, Politika, Spor, Sanat gazetesi, Sayı: 9, Yazışma Adresi: P.K. 46 Karabük
- SABAHLARI SEVİYORUM, Türkay Korkmaz, Öyküler, Trabzon Belediyesi Kültür - Sanat Yayınları, Trabzon, Temmuz 1990, 41 s.
- GERÇEĞİN ÖTE YAKASI, Metin Altıok, Şiirler, Türkiye Yazıları Yayınları, Ankara, Nisan 1990, 64 s.
- İKİ BİN'E ON VAR, Hürrem Efe, Öyküler, Memleket Yayınları, Ankara, Mart 1990, 159 s.

sarhoş

M.Özer Ciravoğlu

Zamanın acımasız tasında
İçtim yaşam iksirini
Sarhoşum
Ölüm her zaman yakında

Odam soğuk
Yatak boş
Kafam hudutsuz sarhoş

Ne amansız tapınma bu
Korkuyorum
Ne etimin yanardağı
Ne ruhun alevi

Boşlukta büyüyor
Aşkın umarsız ölümü

KÜLTÜR - SANAT OLAYLARI / HABERLER

TİYATRO

● Şişli Belediyesi Halk Sahnesi, **"Para, Para, Para"** adlı oyunla Trabzon'daydı.

Fatih Yıldırım'ın yönettiği bu güldürü, sel felaketzedeleri yararına 28 Temmuz 1990 günü Hamamizade Kültür Merkezi'nde sahnelendi.

ŞENLİK
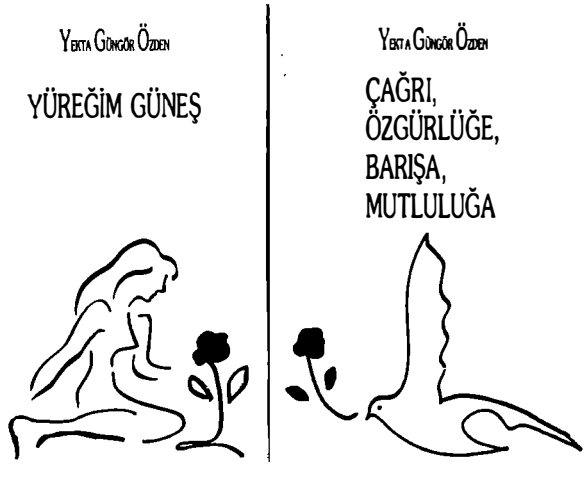
● Doğu Karadeniz yayla şenlikleri Ağustos ayı boyunca da devam etti. Sırayla 19 Ağustosta **Honefter**, 26 Ağustosta da **İzmiks** şenlikleri yapıldı.